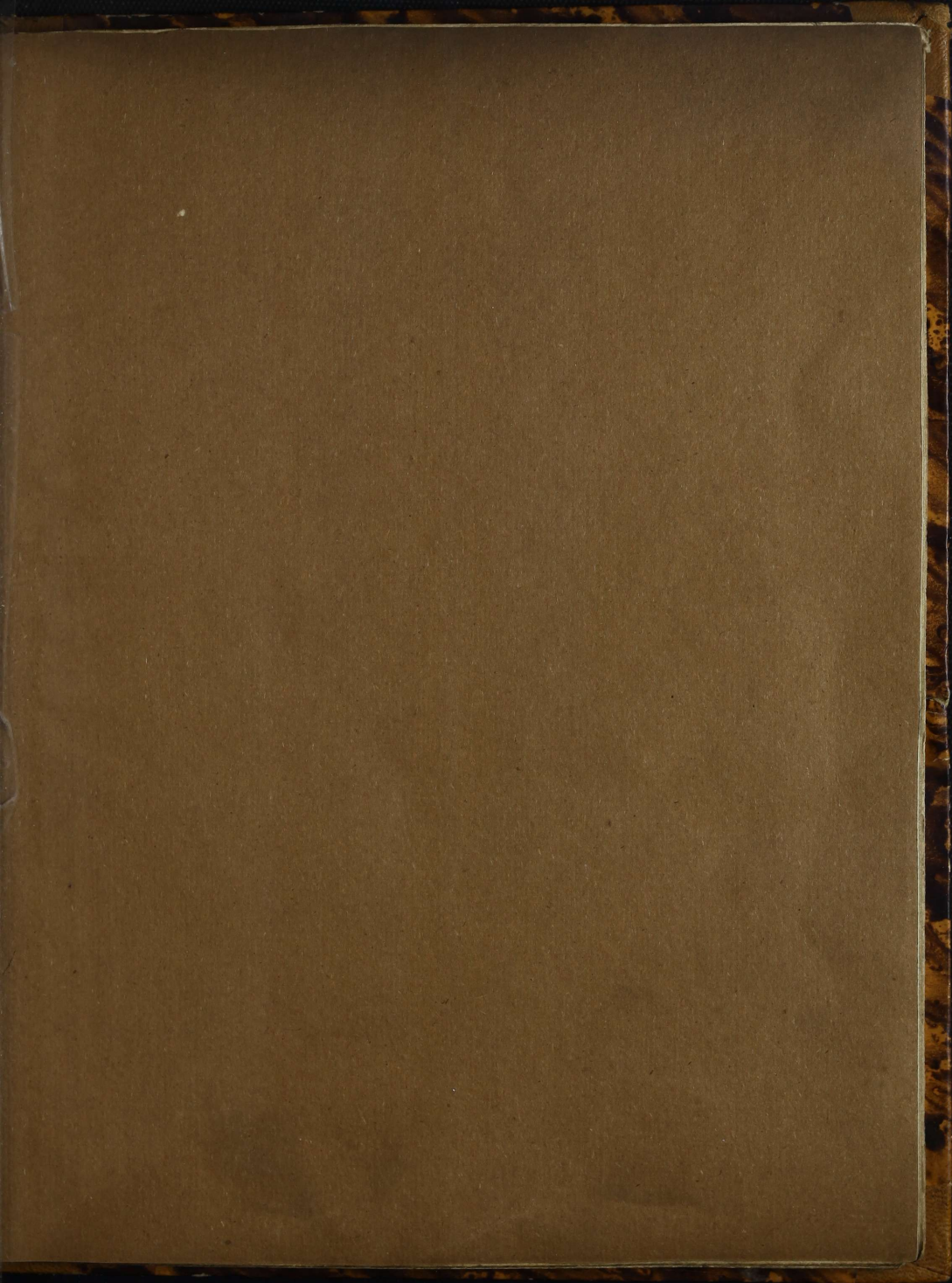

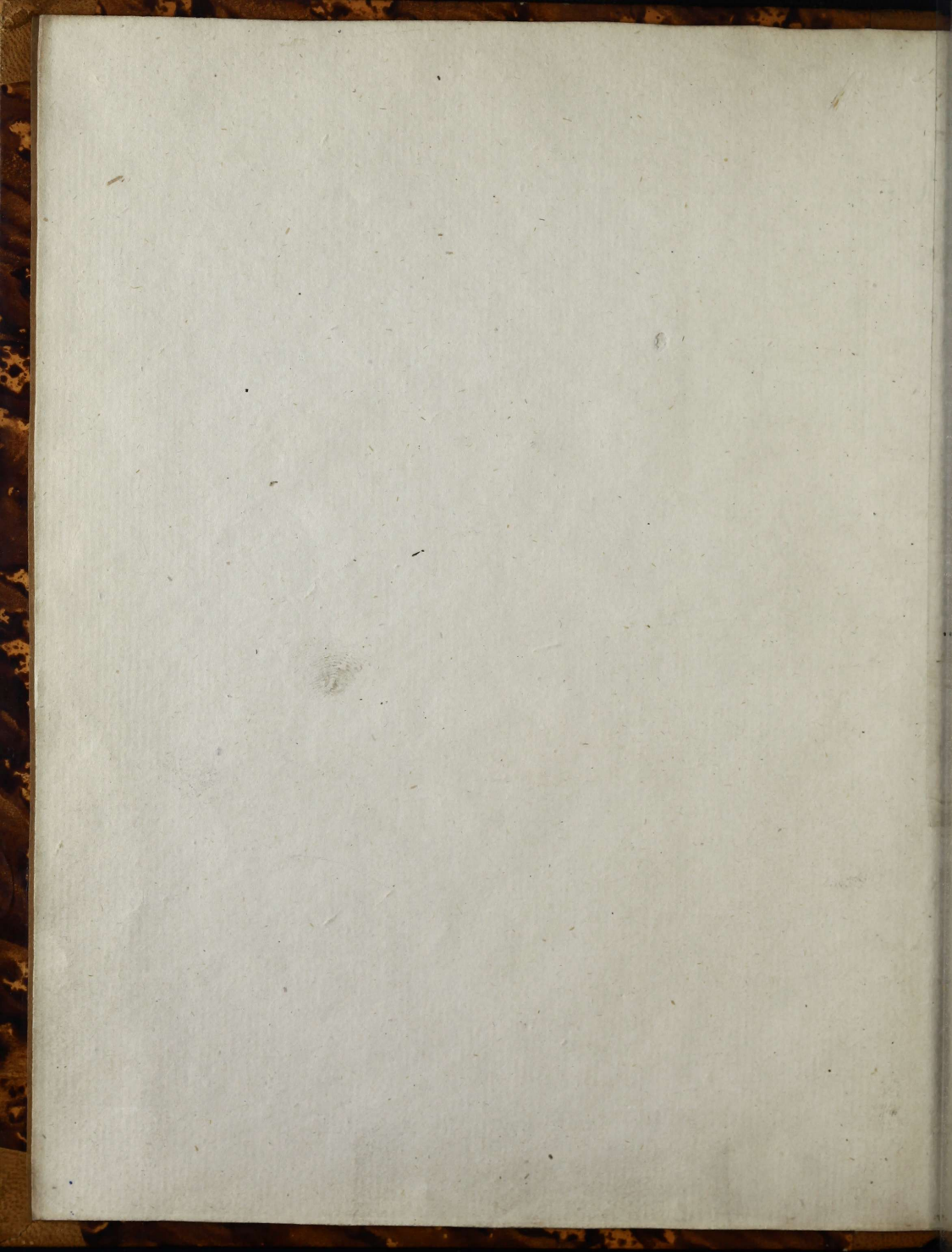

R.M.K.T.

220.

A How (a végén) hát
fika (4 level).—

AZ EGRÍ
KEREZTIEN ANIA
SZENT EGI HAZNAK ÉS
*Azzal Egyetemben az többinek is tanusa-
gara irattatott rövid Catechismus.*

SZIKSZAJ HELLOPOEVS BALINT ALTAL
AZ Debreczeni Ecclesianak Lelki Pastora által;

DEBRECZEMBEN.
Nyomtatattot Rodolphus Hofhalter műhelyében
Anno. Domini. LXXXVII.

1587.

A Z E G R I A N I A
szent egyi hazban valo szentek
nek, az Iesus Christus vereuel
meg mosogattatot hiueknec, mint tisztelendő atyafia
inak, es az Iesus Christus iuhainak keuan az
Attya Istentől kegyelmet bekeesseget es
bölcszessegnek Lelket az
Iesus Christus által.

A T E c h i s m u s n a k n e u e z t e k a z G ö r ö g ö k
affele tanitasnak modgiat, meliben az ke
restieni hitnek, főfő articulusi es czik
keli, rövid kerdesekkel, es feleleteckel,
vgi adatatnak előnkben, eleuen sival,
hogi vgian azon igekuel, vissza adgiak, es felelliek az tanu
lok. volt penig sokas eleitől foguan az Ecclesiaban, hogy
effele Catechismusokra, soktatnak az kösseget, es mostis
sok dolgokert szükség meg lenni. Először mert illik mind
embernek, enny sok tetouazo lelkeknek, dögletes tudom
ania közöt, az ölelki esmeretiben bizonyosnak lenni, hi
tiről es ertelmeről. Es az mint sent Peteris int, vallastis ten
ni mindenek előtt, es mindenüt, valahol kerdettetünk, mi
nemű hitünk legien az Iesus Christusban. Azokaert az el
ső Ecclesiaban, sokas vala, hogi az Poganisagbol meg tert
őreg embereket, soha addig az kereszteseg által be ne fogad
nak

nak az Ecclesiában, mig az Catechismust el nem mondanz
iak es vallast tēnenek, az Iesus Christusról, kiket azokaert
Catechumenusoknak hinak vala, II. Masodszor miert hogi
feledegeni embernek elmeie, es kiultkeppē az ſegeni kōf
segnek, ki deakul sem tud, es sokra vagion gongia, es ez vi
lagi infegben es munkaban ſakad ſegennek mēka. Ezek
az mikor erkeznēk prędicatiokbā kik ſemrak nem egieb
hanē az Catechismusnak bōueb magarazattia, noha halliak
az Istennek igeiet, de csak igen keueset tartarnak feiek-
ben benne. Ezeket illik Catechismusra, s-arrais mentul na
giob munkaual, igerul igere, megitanulni erōseben meg
emlekezik rola, es ahol rea kerdik elō tudgia adni.

III. Sőt inkabbis igiekezik tanulni, ha erti hogi elō ker
dik tūle. IIII. Negidſer penig miert hogi keuellyek
az emberek es lattiuk sokaknak vakmerōseget, kik az men
niei tudomanirol mōdatlanul ſolnak, ſūkſeg bizonios for
manak lenni, meg az ſolasbanis, olinak kit az ſent irasnak
nielue ad elōnkben, es igi inkab nem tened el az igaffag:
Mert ha egieb mestersegekben es tudomaniokbanis, meg
kiuantatik az tulaidon ſolasnak modgia, ſokkal inkab az id
uōzitō tudomanban, kibē ſemmit embernek nem ſabad,
az ōnnōn agiabol gondolni. Erre inti az ſ. Pal mēg amaz
ſū Pūspōkōt Timotheustis, 2 Tim. 1. Meg tarczad az egie-
nes es igaz igeknek peldaiat, kiket ē tūlem hallottal, hittel
es ſeretettel, meli vagyon az Iesus Christusban.

V. Vegetre ieg be dugazoltatik az karomloknak ſaio-
kis, kic hogi azō keuanſagok ſerēt nem eggiezunk vele
eretnekecnek mernek mondani. Ezek ellen ha az te Cate-
chismusod által, vallast teſeſ hogy igaz hitōd vagyon az
Iesus Christusban, ſegienben maradnak. Meli igen ſūkſe-
ges dolog legien penig, az embernek, kiczinſegetul fog
ua, az Istennek igeiet tanulni, ertik azok, valakik az ōrök
eletnek fia akarnak lenni,

Noha ez vilagnak fia, Efaunak mod'ia ferint, egi tál len-
czen, sábadon el czerelik az fíni meltosagot. Mert mikep-
pen hogi az hitnekül senki nem lehet Istennek kedueben
azonkeppen sent Pal módasa ferint, az hit hallasbol vagió
az hallas Isten igeiebül. Azert nem oknekül mongia az id-
uóztó, hogi bodogok azok, az kik halgattiak az Isten ige-
iet, es meg tarttiak sent Ianosnal nioczadik resebē est veti
bizonios czegernek, ki meg valasttia az Isten fiait az hara-
gnak edenitül, monduan. Valaki Istentől vagió halgattia
az Isten besedet, ti azert nem halgattyatok, hogy Istentől
nē vattok. Am czudallia Cræsus az ő gazdagfagat, Alex-
ander nagi birodalmat, Aristoteles vilagi bölczesegét,
Hercules vitezi ereiet, am űzze, fussa ez vilagot, az kinek
kel az Isten fia valassak ast az rest, kit Mariaban diczer
Christus, es senkitül el nem vetetik. Amazok penig mind
el mulandok: Es mint hogi az tobzodo kazdaggal mindē
iosagokat it ez vilagó meg emestettek, az mas vilagó űre-
ssen maradnak. Nem oknekül hasonlittia az Iesus Christus
az mennieknek orsagat az santo földbē el reitet kinczhez,
kire az meli ember talalkozik el reiti, es örömeben el me-
gien, es minden iosagat el aduan, meg vesi ast a földet.

Ezekre ferelmes attianfiai, het estendeig ti kőstetek, le-
geltetuen az Iesus Christus ania sent egi hazat, nem sūntē
meg eiel nappal, titeket tanítani, es intenī, nagi sorgalma-
tossaggal, hiűseggel es kőnihulatafalsal, kiről mint hogi mo-
stan bizonfagim vattok, mind seienkent, es io emberseggel
nemeli tudatlan samaroknak, es tőniahereknek, es iregiek-
nek faiokat be dugtatok, azon keppē ketseg nelkül diczō
segim lestek, az Vrnak napian. Hogi nem heaban futottā
es munkalkottam kőstetek, ha az en tūlem vót tudomanbā
holtig meg maratottok. Sőt talam ingen sūkleges sem volna
ez en mostani intesem, ha nem felnek raita, hogi amaz regi-
kigio, ki Euat meg czala az ő alnokfagauat, az ti elmete-
ket el ne hitesse eggiűgősegetől meli vagion az Iesus Chri-

stusban, Mert nem első dolda az à Satannak, hoga Istentől
ki kőuisse az bentekeket, kiket az Christus mondása szerint,
binte vgi rostalion az mint soktak az buzat rostalni. Ne-
mis tagadhattiuk hoga őt estentédőtül fogua ez ez, őrdög
nek rostaia, kőbőtetek kemeletlő né uolt volna, ki ellen ve-
letek egietemben mindenkor vigiaztam, es tufakottam,
hoga Isten segetsegeből vczúua ne valnatok, hanem mint
az io buza, tistulnatok inkább, De azen ki iőuetelem vtan
igen feltelek benneteket. Sőt inkább Iesus Chrissusnak va-
laztot hiuei, es ennekem berelmes attiamfiai, emlekezzetek
meg enni sok keferues monkamrol kőstetek, es ne hadgia-
tok ašt el bomlani, à mit bennetek en altalam epitet az Istē
lelke. E vegre engem kit mindenkor meg emberlettetek
es Iesus Christusnak igaz solgaianak tartottatok, az en tani-
tasomnak es az igaz tudomannak, rōuid sommaiat, ez Ca-
techismusban melire eleten nieluemuelis tanitlak vala bē-
neteket, ki niomtattam fūkeppen az ti keduetekert.

Oluassatok, oluassatok, tanulliatok, gyermekczeteket es
es hazatok nepetis taniczatok meg rea. Az igaz tudoman-
nac bēkit bēp renduel, niluan valo kerdesekkel es feleletek-
kel igen rōuideden be foglaltam, Hisemhogy ti veletek
egietemben sok lamboroknak kedues lesē ezkōniueczke
Erre ez Summara nezzetek csak nem czalattok meg. Ki-
ualtkeppen penig az Vr vaczoraiaurul es Istennek ōrők
időknek elōtte ualo valasztasrol, az meli tista tudomant en
tulem tannltatok, attul el ne alliatok. Melieket giōniōrūse
ges Articulusnak, kőstetek valo Prædicallasa miat az többi
uel egietembe sok bīdalmat, bītkot, fenegetest bēnuettem
à mint tndgiatok: Es ez kis kōniueczkebenis kiualtkeppē
az egikrōl emlekeztem, De az masik kōniueczket kit ez-
zel egietemben boczattam ki, vgian csak ez kettōrōl irtā
fōkeppen, hoga valaki meg akarīa ertenī, es az igazat az ha-
mistul meg valastani, csak azt oluassa es tanullīa, nem pana
solkodhatik nehezsegerōl ašt hisem, Igen esetekbē legen

penig az ſent Ianoſnak imez paranczolattia, 1 Ioha 1. Vala
ki megien ti kőzitebben es nem viſi eſt   tudomant, haza
tokban ſe fogadgiatok, es ne kőſ  nietekis neki. Ez azen
intefem es hozzatok valo io akaratomnak tanol letembenis
ielentefe, ha ſot fogattok, ez tudomani mellet  , eletet eltec
es minden gon   peldatul meg oiatok magatokat, ez atko
zot, es vi      nemzetſeg k    . Remenſegemis vagion pe
nig kegielmetek fel  , hogi az ki az iot el ke  te bennetek
veghezis viſi ſ  t keremis az mi vrunk Ieſus Chriſtus
nak Szent attiat hog   adgia ti nektek az b  lcze-
ſegnek, es ielenefnek lelket, az   maga eſme-
retire, meg vilagoſituan az ti elmetek-
nek ſemeit, hogi meg erczetek mi
leg  n az   hiuatallianak remen-
ſege, es az   dicz  ſſeges
    ſegenek kazdagla-
ga az ſentekben,
AMEN.

Szikſaij Helop  us Balint
Debreczeni pr  dicator

CATECHISMVS,

S³EREZTETET.

Mi vegre teremtetten Isten az embert.

Hogi az ő teremtetten Istenet meg ismerie, es tífellie,

Hani keppen kel Istent meg esmerni.

Ket keppen allattiarol, es akarattiarol.

Mit kel tudnunk az Isten allattiarol.

Eft summa ferint, hog egi az Isten, ki minden ioknak oka,
es az egi Istenfegben három semely vagyon, Attya, Fiu,
es Szent Lelek.

Mit kel tudnonk az istennek akarattiarol.

Az mint sent Ianos tanit, kőniuenek hatotik reſeben mō
duan. Ez az Istennek akarattia, hogi minden valaki lattia
az fiut, es hiſen ő bēne, el ne veſſen hanē őrők elete legē

*Szoli niluabban az Isten allattiarol es mond-
meg, miczoda az Isten.*

Az Isten őrőcke valo Lelek, vegetlen termefetű, es bōl-
czessegű, mindenható, io, irgalmas, ſabados, es váltoſhatat-
lan, minden allatoknak teremtoie, es meg tartoia, Attia,
Fiu, es Szent Lelek.

Hany az Isten

Czak egi, es nem tōb eginel, mikeppen irſan uagion
Moifeſnel: Hald meg Izrael, az Iehona az mi Istenünk!
czak egi Isten Dent. 6.

*Miert tabat hogi harmat neuezünk Attyat
fiut es ſent Lelket.*

Ezzel mi három Istent nem vallunk, hanem csak aſt aka-
riuk ielenteni, az iras ſerent, hogi az egi Istenfegben ha-
rom ſemeli vagion? .

Miczoda

Miczoda az ſemeli.

Oli elő ertő, es okos allat, kinek magában vagion valóság, közölhetetlen tulajdonfaggal maſtul meg valaſtatik *Bizonicz meg hog harő ſemeli vagiő az Iſteſeghē*

I Szent Mathenak huſon nioczadik reſeben. Kőrőſtel lietek Attianak es fiának, es ſent leleknek neueben.

II Szent Ianosnak elő leuelenek ötödik reſeben, harman vannak az kic meniből tantu bizonſagot teſnek, az Attia, az fiu, es ſent lelek.

III. Szent mathenal harmadik reſeben vgian lathato keppen mindenik ſemeli ki ielenti magat, mert az Attya meniből ſolal ala, az fiu az Iordan uizeben kereſtőlködik S. Ianos altal, az ſ. lelek Galamb kepeben ſal az Chriſtufa.

IIII. Szent Ianosnak tizen egiedik reſeben, mind háromrol ſol az Chriſtus, en kerem az Attiat es mas vigafalat ad tinektek.

V. Vegezetre ſent Pal Corintusban maſodſor küldöt tizen ötödik reſeben, mind az három neueuel aldgia az ſenteket, monduan: Az mi Vrunk Ieſusnak kedue, es az Iſtének ſereteti, es az ſ. leleknek közleſe legiē ti veletek.

Miczoda közök vagiő az harőnak egi maſſal
Valami Iſtenſeghez illik mind köz az, ſőt eggiek abban, mert oli Iſten az Fiu, es ſent lelek mint az Attia, oli veghetetlen, bölcz io, teremő mint az Attia.

Bizonicz meg hogi Iſten az Fiu.

I. Az meli Angial tufakodek Iakobbal ki az fiu vala, Oſeas propheta tizenkettődik reſeben, Iehouanak ſeregőknek Iſtenenek neuezi.

II. Ieremiaſis az Daudnak magzattiat Iehouanak mi igallagunknac modgia Cap. 33.

III. Erős Iſtennek es Immanuelnek az az velőnk valo Iſtennek Eſaias, 7. 9;

IIII.

III. Szent Iános első rešeben az iget Istennek, huszadikban ſent Thamas ő vranak és Istenének neuezi.

V. Szent Pal Romabā irt leuelenek kilenzedik rešebē mindeneknec fölőtte valo Iſtēnek, es őrócke aldādonak.

VI. Szent Iános az ű leueleben aſt mongia felőle, igaz Iſten és őrók elet. 1. Ioan. 5.

VII. Sőt erős bizonyſag e, hog mindenének teremőie az mint ſent Iános mongia első rešeben. Mindenek ű alta la lőttének, es ű nala nélkül ſemmi nem lőt, es Szent Pal mindenek ű altala teremtettenek lathatok es lathatatlanok mennieiek es földiek Colo. 1.

VIII. Vegezetre oli tulajdōſágoackal ekeſiti meg űtet az ir as kic ſemmi egeb allathoz nē ſernek, hanem csak az őrócke valo ſelleghhez: Mint mikor Abrahā előt valonak, őróke valonac előnek, vtolſonak, veghetetlē bōlczeſegűnek minden tudonak, ſiuet titkanak viſgaloianak, mindenhatonak, váltoſhatatlannak, es Attiaual egienlőnek, es egienlő képpen tiſtelendőnek, imadandonak mongia lenni.

Bizonicz meg, hogi Iſten legien az ſent lelek.

I Az Szent lelek neuebenis kőróbtólkődők, Chriſtus paranczolattia ſerent, mint az Attiaeban es ſueban.

II Maſodſor Moifeſnek első kőniuenek első rešeben az teremtesbennis munkalkodik. Es Iobnak 33. rešeben, Elihu ő teremőienek vallia: Sőt az ſűznek mehebennis. az Chriſtus emberi termēſetit ő teremtőtte. Math. 1.

III. Sz. Peteris aſt mongia Ananiaſnak, miért hazudal az leleknek minē embernek hazudal, hanē Iſtēnek Actor. 5.

III. Vegezetre Iſtennek Templomanac mondatnak az hiuek, mert Iſtennek lelke lakozik benne. 1. Cor. 3.

Mődmeg aztis miczoda külömbſeg vagiő kőſtok.

Az Attianak termēſet ſerint valo tulajdōſaga e, hog őrókül foguan ſűlte az ű fiat, tiſti ſerint penig teremő.

B

Az ſiu-

Az fiunak természet szerint való tulaidonsága ez hogi sű-
letőt az Attiatul, tistti szerint pedig meg valto.

Az sent leleknec természet szerint való tulaidonsága ez,
hogi farmazik az Attiatul es az fiutul, tistti szerint penigh
meg sentelő.

Bizoniczmeg hogi az Attia sűlte aző fiat.

Niluan vagion csak az neubőlis, mert azt hiuk Attianak
az kinek fia vagion. Touabba Istennek eggietlen egi sű-
lőttenek, laiat vagi tulaidon fianak, valóságos fianak gia-
kran mondatik az irásban. Szent Pal pedig minden terē-
tet allatoknak első sűlőttenek nevezi Colos. 1.

*Bizoniczmeg hogi az sent Lelek farmaz-
zek az Attyatul es Fiutul.*

Valogatas nekül mind az Attia, mind az fiu lelkenek
mondatik., Szent Ianosfal pedig, Christus egiút azt mon-
gia, hogi az Attiatul farmazik, Ioan. 15.

Masut hogi az őueből, az az Christuseből vesen,

Miczoda az Attya.

Az attia első semeli az Istensegben, ki sem sűletet, sem
lött, sem farmazot, mastul senkitül hanem öröktül fogva
sűlte az ő fiat es az ő fiaul es sent lelkeuel egietemben,
minden allatokat semmiből teremtet es tart.

Miczoda az Fiu.

Az fiu második semeli az Istensegben ki öröktül fogva
sűlettetet az attiatul, ki az időknek telliessegeben az embe-
ri testet fel veuen lőt minekőnk bölcseségünk, igassa-
gunk, sentsegünk es valczagunk.

Miczoda az sent Lelek

Az sent lelek harmadik semeli az Istensegben, ki örök-
tül fogva farmazik az attiatul es fiutul, ki az hiueknek fi-

nekbe vgi lakozik, hog' vióna süllie öket, meg sentellie, es
az örök életnek öröklegének bizonságara meg peczetellie

Mellik semeli vötte fel az emberi testet.

Czak az második semeli az Istennek fia, amint Szent Iá-
nos mongia. Az ige teste lón Ioan 1.

Mizcoda az igenek meg testesülése.

Az Istenfegnek es emberfegnek czudalatos egi semeli-
ben valo eggiesülése az Christusban, hagi noha mind az
ket természetnek tulaidonsagi eppen meg maradnak, mind
az által csak egi legien az semeli, igaz ember, Istennek fia
es Daidnak magna.

Miert kellett az második semelnek meg testesülni.

Hog' minekünk Christusunk lehetne, az az Prophetánk
Kirallunk es oli fő Paponk, ki melto es eleg lehetne az I-
sten közöt es emberek közöt valo közben iarasra.

Mizcoda az fő Pap.

Istentül valasztatot es sēt leleckel, mertek nekul meg ke-
nettet semeli, ki erre rendeltetet, hagi az Euangeliomot
ki ielencze, magat meg aldozza, es esedezzek erettünk, es al-
dozattianak, imatfaganak erdemeuel, kiben igireti vagiō
hog' meg halgattassék, nierien minekünk bününk bocza-
natyat es örök életet.

Mizcoda az közben iaro.

Oli semeli ki az meg haragut Isten közöt, es az bünös ē
beri nemzet közöt, igasságauat, engedelmeuel, aldozattia-
uat, es törek ödesenel bekeffeget serez, es az ania sentegi-
haznak mind adig gögiat viseli, mig az bodogsagbā be visē

Miert kellett Az közben iaronak emberre lenni

Hat oka vagyon.

Először hagi Istennek igasságának eleget tehetne, mell

ast keuānia vala, hōgi mikeppen ember vetközöt vala azō
keppen ember fizetne.

Masodszor hog meg halhatna, ki az Istēseghez nē fer vala.

III. Hōgi mi attiankia es velōnk egi tēst egi ver lēuen
hiu Papok lenne, es ōrōmest el iarna az mi Istennel ualo
meg bekeltetessōnkben.

IIII. Hōhi az mi termesetōnket fel ōltōzuen, minket is
Istennel egiesitene, es Isten fiaia tenne.

V. Hōgi meg kostoluan az mi niaualiankat, es bñntul el
valua mindē kesertetinket, inkab tudna raituk kōniōrūlni

VI. Hōgi azō testenek, feltamadasat ertuen, az mi tēstō
nknek feltamadasarolis blzoniosok lennenk.

Miert kellett az közben iaronak Istēnekis lēni.

Hat oka vagyon annakis.

I. Hōgi mint az bñnnnek solgia veghetetlen halal vala,
azonkeppen az kesesnekis veghetetlen termeseti lenne.

II Hōgi karomlas nekul, az igaz Istennek, az bñn ellen
valo haragiāt el viselhetne, es meg giōzherne.

III Hōgi az halalt meg hiōzuen, az el vestet ōrōk eletet
minekünk vionnan meg adhatna.

IIII Hōgi az Ania sent egihaznak midōn idōben min-
den hellien, es minden sūksegeben, ielē segitsegiul lehetne.

V. Hōgi az Istennek titkait, es minden Decretomat,
az mi iduōssegōnk felol tudhatna, es erthetne.

VI. az embereknek sūnek titkait által lathatna, es min-
den fohazkodasokat az ōneinek meg erthetne, ezek pe-
nig nem fernek teremtet allathoz.

Miert kellett az ket termesetböl csak egy

semelnek lenni.

I. Hōgi az mi Istennel valo meg bekeltetessūnknek oka
lehetne mert az bekeleg szerzōnek, mind az ket meg
haragut, felnek, barattianak kel lenni.

II.

II Hogi zalagiais lenne, mert mikeppen ő bēne az Istē-
seg az emberseggel egy semellie lőt, így mies neminemű
modon, Istennel eggyessültünk es az Istent termetben re-
sellek lőttünk az ő lelke által.

Miczoda egieb neuei vannak az Istē fianak.

Sok dolog volna azokat elő famlalni de három fő neue-
zeti vadrnak, kiket iol előnkben kel vennők, így bőlce-
seg, es Istennek kepe abrazattia.

Mi okaert nevestetik igenek.

I. Öröcke zalo termetihez kepest, mert mikeppen az
embernek elmie, soha az belső ige nekül, vagi gondolko-
das nekül ninczen, így az fiu öröktül fogva vala az attianal
mint Szent Iános mongia kezdedben vala az ige, es az
ige Istennel vala. II. Mert ő az kire eleitül fogva nezet
az Istennek minden igeie igireti, mint iruan vagion Szent
Iánosnak elő reben. Az kiról irt Moises, es az Prophe-
tak, meg talaltuk. III. Mert minden igeie es igireti Is-
tennek, ő általa megien veghez, es ő benne foganaos, mint
Szent Pál mongia ő benne minden igiretek, etiam amen,
az az vgi meg lehen es valóságos.

III Mert ő az a főlo semeli ki az Istennek allattiat, es
az mi iduőségük felől valo titkos akarattiat, mint egy fő
lcz tolmacz eleitül fogva ki ielentette es meg magiarazta:
Az mint iruan vagion az Istent soha senki né latta: Az eg-
gietlen egy fűlőt ki uagion az ő Attianak kebeleben, ma-
giarasta meg nekünk. Ioan. 1. Is meg senki nem esmeri az
Attiat, hanem csak az fiu, es kinek az fiu meg akaria ielen-
teni, Luc. 10. V. Mert az igit ő folgaltattia minekünk,
es ének hirdetessere, meniorfogbol ő ad folgakat, az mint
Szent Pál Mongia: El ment az magassagban, fogva vitte az
fogfogot, es a idekot adot az ébereknek, Prophetakat, Apo-
stolokat, Euagelistakat, Pastorokat, Doktorokat &c. Ephe. 4

Miert neueztetik Isten bölczesegenek.

I Iſmeg öröcke valo terméſetihez kepeſt, mert mint hogi öröktül fogua bölcz az Iſten, azonkeppen vele egie temben volt öröktül fogua, az ő bölczefſége, az mint ū maga mongia magarol. Az bölczefſeg Salamonnal. Az Iehoua birot engemet, az ő vtainak kezdetiben az ő munkai előt, mikor keſíti vala az egeket ot valek. Prouer. 8.

II Maſodſor mert az Iſtennek az mi iduóſſegönk felől valo bölczefſeget, czak ő benne es ő nala talallunk meg, vgi mint egi tarhazban, kiben az attia tellieſſeggel ki ielēette magat, mint ſent Pal mongia: Ő benne uadnak el reit tē mindē bölczefſegnek, es ertelemnek kinczei. Colofs. 2.

III Mert ő teſen bölczecke minket, még vilagoſituan, ſent leleknec ereieuel, az mi elmenknek ſemeit, hogi az Euangeliomban ki ielentet bölczefſeget meg ertheſſük: Mint ſent Pal mongia: Löt minekünk az Chriſtus Iſtentül bölczefſegünk. 1. Cor. 1.

Miert neucztek Iſtennek keppenek es abrazaſtyanak.

I Megis öröcke valo terméſetihez Kepdſt, mert amint Adamrol ſol Moifes Gene. 5. Hogi fiat ſült, az ő kepere es haſonlatoſſagara, az az ollian embert mint ő maga, igi ha az ſiu Iſtennek kepe, tellieſſeggel ollian Iſtennek kel lēni mint ſent Pal mongia. Hebr. 1. Ez ē ſiu az Iſtennek dicző ſſegenek fenie, es az ū ſemeliének ki meczet abrazaſtattia.

II Tiſtühöz kepeſt, mert fel őltözuen az emberi teſtben es az mi iduóſſegünknek ſerzeſeben hiuen el iaruan, az mi hitőnknek lathato uőtte magaban az lathatatlan Iſtent mind allattiaban ſ-mind akarattiaban, mint ſent pal mongia, ki az lathatatlan Iſtennek akarattia Col. 1. Es Niluabbā ū maga PhilePnek. Az ki lat ēgemet, lattia azē attiamatis.

Ertike ezeket ez vilagi bölczek.

Tudgiak est az Istenről hagi öröcke valo lelek es minden ionak oka legien de ebben semmit nem tudnak hagi az Isten legien Attia, siu es sent lelek. Masodszor akarattiarolis semmit nem tudnak hagi az Attia Isten az ű fiaert kegielmes legien az bünösöknek.

Szoli immar böuebben az Isten akarattiarolis

Az Istennek az bünös emberekhez valo io akarattianac summaia mint oda fel meg montuk csak ez hagi valaki hisen az fiuban iduözül, de hagi est iobban meg ert-hessük rend serent kel nekünk tudakoznunk imez tizenket Articulusokrol.

Mellyek azok? Ezök

I Az teremtesről.

II Az Istennek gond viseleséről.

III Az Törvenről.

III. Az bünről.

V. Az meg igazulasrol.

VI. Az io czeleköderről.

VII. Az Euangeliumrol.

VIII. Az pœnitetiarol.

IX. Az imatsagrol.

X. Az Sacramentomrol es az keresetségről.

XI. Az Vr Vaczoriaiarol.

XII. Az fel tamadasrol.

Az Teremtesről. Miczoda az Teremtes.

Az Istennek oli külfő czeleköderti melliel szabad akaratia serent minden allatokat semmiből teremtot az ű ne-uenek diczösslegere.

Mellik semeli teremtotte ez vilagot.

Mind az három semeli ammint íruan vagion.

I Az attiarol az Apostoli kőniuenek negyedik részében.
Vram tenegi az Isten ki teremttötte az menniet földet, tē
gert es mindeneket kik ezőkben vadnak, im ő öne giülte-
nek az tefiad ellen Herodes es Pilatus.

II Az fiurol Sidoknak irt leuelenek első részében.
Te Vram kezdetben az földet fundaltad az te kezdednek
alkotuaní az egek. III. Az sent lelekrül Iobnak huson
hatodik részében. Az ő lelke ekesítette meg az egeket. Es
Moises első kőniuenek első részében. Az Iehouanak lelke
lengedez uala az vizeken az az, meleggeti es taplallia vala
az vi gienge teremtet vilagot, mint az tik farniai alat az ő
apro czirkeit.

Miből teremttötte Isten ez vilagot.

Semmiből az ű mindenható ereieuel.

Miczoda ez közzel teremttötte ez vilagot,

Czak az ő igieuel es befedeuel mint íruan vagion; Az
Vrnak befedeuel erősítetenek meg az egek.

Mi rendel teremte Isten ez vilagot:

Hat napon vegezte el minden munkaiat. Mert.

I Első napon mindē allatoknak sonkolliat kesítette meg
az vilagossággal egietemben. Masodikon az vizeket fele
valasztotta, es az eggik részből az eget teriesztötte ki.

III. Az zurzauarbol ket fele választotta az vizet es földet
et alkotta az Tengeröket es földeket es minden fakkal
es füueckel meg ekesítötte az Paragiczommal egietömbē

IIII. Az egeknek Sereget teremtetete, es az napot hol-
dot es fantalan Czillagokat.

V. Az tengeri halakat es egieb benne valo czigabiga-
kat es az ēghi madarakat.

VI. Napō teremte Istē az barmokat es vadakat mindē czu-
so maso allatokat es mindē allatoknak feiedelmet az ēbert.

*Nem teremthette volna egi nap mind
ezeket Az Isten?*

Czak egi sem pillantásbannis meg lehetet volna, de ezoka
ert mulatot hat eges napon raita hogi mies az Istének cze
lekedetinek elmelkedeseben fok ideig mukalkogiuunk.

Hani fü teremtet allati vadnak az Istének? kettő

Az ember es az Angyal kiket az Isten az ő kepere es
hasonlatossagara teremte

Miczoda Az io Angyal?

Istentül, az ő abrazattiaira teremtetet test nekül valo, lat-
hatatlan, ertő, halhatatlan, bölcz, igazság szerető, es az ioban
meg erősitetet lelek, erre valo, hog Istét diczerie, es az Ec-
clesianak s-az valasztot fiaknak oltalmazasabā hieu folgalió.

Miczoda az ember:

Istentül testbül lelekbül teremtetet es Istének abrazattia-
ual meg ekesitetet ertő okos allat, hogi az Istent meg esme-
rie es tisztellie, es öröcke ellien hogi ha szabad akarattia se-
rint Istentől el nem szakadna, esbűnben s-halalban magat
nem eitene.

*Hani dologban al az Istennek abrazattya
az emberben. Negyben:*

I. Az Istennek igaz esmeretiben, es az ionak az gonos-
tul valo tökelletes meg valasztasaban.

Colos. 1. Fel öltözzetek az vi embert ki meg epül an-
nak esmeretire, es abrazattiaira az ki űtet teremtetete.

II Az akararnak, es minden belső külső erzenesegönk
nek az Isten törüenieuel valo eggiezelesen. Ephe. 4. Ö-
ltözzetek fel az vi embert, ki Isten szerint teremtetet, igazsá-
gban es bentségbē. III. Az lelki czendez örömbē, es az
bódog halhatatlanságba, Salamon, Sap. 2 C Terem-

Teremtötte Isten az embert halhatatlanságra es az ő fiat hasonlatosságra formálta úter, de az őrdögnek iritsegből iót az halál ez világra. III. Az embernek mindē teremtet allatokon valo vraságaban es feiedelemsegeben. Gene: 2 Teremczünk embert az mi kepünkre es hasonlatosságunkra, hōgi vralkodgiek az tengeri halakon, eghi madarakon, es barmokon, az eges földön &c.

Mond meg rövidben.

Szent Pal azt mondgia hōgi azon első abrazatra viulonk meg Christus által. 2. Cor. 3. Az Christus penig lőt mine kōnk bölczessegünk, igasságunk, sentsegünk. 1 Cor. 1.

Es ő benne minden teremtet allat meg senteltetik az iges es imadság által az senteknek 1. Timot. 4.

Mi vegre teremtete Isten mindeneket.

Fü keppen az ű diczösségere es hatalmanak io voltak es bölczessegenek ki ielentesere.

Az Istennek gondviseliserül kit az deakoc

Prouidentianak binak

*Elhattae Isten Gondgiat ez világnak
mihelt teremtötte.*

Sēmi keppē nē lőt ez oraig őrizi, otalmazza es igazgattia

Hani dologban al az Istennek gondviselése.

Haromban.

I. Először minden dolgoknak, el multaknak ielen valoknak es iouendőknek ioknak, gonofoknak es az fiuek tükainak hibánakul valo által latsában. II. Másodszor, minden rendbeli allatoknak igazgatasában, elreteleben es taplatsában, es kiualtkeppen az emberi nemzetnek meg tartasában. III. Harmadszor minden esetőknek es leiendő

dolgoknak örök időknél előtte való el vegezéseben es
Decretomában es az Decretumnak be tellesítésében.

Lebete valami Isten gondviselése nekül,

Semmi csak egi maksemni dologis mert az mint mongia
Christus, haünk balis samán vadnak ű nala es csak egi, ve
reb sem eshetikel az ő akarattia nekül.

Mi bálina vagion ez tudomannak,

Ez fő keppen hog minden fűksegünkben Istenre bizzuk
magunkat es minden niaualiat fenuedgiünk beketel el
tuduan hogi ű neki gongia vagion reank, es hogi ű akarat
tia nekül semmi nem esik raitunk.

Az törüenről.

Szabadon hozattae Isten az embert mikor teremttöte
mindé akarattia. Nem hanem toruent adot neki meliel
meg határozta szabadlagat.

Miczoda az törüeni,

Istennek bölczeségeből es igasságabol samazot tudo-
mani meli meg valastia az iot az gonostul es kötelez min
den emberöket vagi az engedelemre vag az büntetésre.

Hani fele az töueni,

Ket fele termesetnek törüenie es irot törüeni, mert az
Isten előőr az teremtesben az emberben oltotta vala be
aző törüenienek ertelmet, kit az eset vran meg homalio-
sítottad viőnan meg ira ket kü tablara es az Sinai hegnek
teteien Moises által ki ada.

Hanissam szerint az Istē törüenibeli paranczolat

Tiz, kit Isten ünnön maga ket fele östöt, mert az negiet
az első tablara az hatat az masodikra íratta meg.

Mire tanit az első tabla,

Az Isteni seretetre es felelemre

Mire az masodik,

Az Attia fiui beretetre es az miuel tartożuk fele baratuknac
Szamlald elö az tiz paranczolatot rendserint
az mint moyses meg irta: Exo. Deut. 5.

ELSEO PARANCZOLAT:

En vagiok az Iehoua az te vrad Istened, ki ki hoztalak
tegödöt Egiptomnak földébül az folgalatnak hazabol ne
legienek teneked idegen Istened en előttem.

MASODIK,

Ne czinali magadnak faragot kepet se semmi hasonlatos
fagot se azokhoz kepest kic oda fel menibē vadnak se kic
az föld alatt az vizekbē ne imadgiad azokat se ne tisztellied,
mert en vagiok az Iehoua az te Istened, ki meg latogató
az attiaknak vetket az fiakbā harmad es negied izig, azok
ban kic engemet giülölnek, es irgalmassagot tesek ezer
iziglen azokkal kic engem beretnek es az en paranczolati
mat meg tarttyak.

HARMADIK,

Az Iehouanak az te Istenednek neuet heaban ne emli-
czed, Mert az Iehoua büntetetlen nem hadgia, valaki
az ő neuet hiaban emliti.

NEGIEDIK,

Meg emlekezzel az sombatrol hog meg bentöllied ütet,
hat napot mukalkodgial es minden dolgotat meg berez-
zed, de az hetedik nap az Iehouanak az te Istenednek som-
battian, ne miueli az napon semmit se te se az te fiad, se lea-
niod se folgad se folgalod, se barmod se felliered, mert hat
nap vegezte el az Iehoua az eget az földet az tegört es
valami azokban vagion es heted nap meg niugot. Annak
okaert meg aldotta az Iehoua az sombator es meg sétöltet,

ÉOTÉODIK,

Az te attiadat es az te aniadat tiztelliéd hagi hoſſu ele-
tű leg ez földön melliet a3 Iehoua a3 te Iſtened ad teneked

HATODIK; Ne ölly.

HETÉDIK, Ne paraznal odgial.

XIÖCZÁDIK, Ne oroz.

KILENCZÉDIK,

Hamis tanucizonſagot ne ſolli az te felebaratod ellen.

TIZE DIK,

Az te felebaratodnak hazat ne kiüanniad, es ne keüanniad
feleſeget, ſe ſolgaiaſt ſe ſolgaloiaſt, ſe ökrét ſe ſamarat, ſem
ſemminemő marhaiaſt.

*Ad rövid ertelmet ennek mindenk paranczo-
latnak es mód meg előſőr miért kezdi ez igeken el.*

En vagiok az Iehoua az te Iſtened ki ki hoſtalak tege-
det AEgidrusbol: Az egeſ törüennek meltöſſagot ſerez
ez három igenel, mert ha ū az Iehoua ſabadon paranczol-
hat minden teremtet allatnak, ha ő az mi Iſtenünk melto
hagi engedgiünk az ū paranczolattianak ha az AEgiptus-
beli rabſagbol meg ſabadítot illik hagi hala adaffal
ſolgallyunk ū neki.

Hiſſem csak az fзраel nepet hoſta ki Egiptusbol
-Igaz, de ſokkal kegyetlemb Pharaho es nagiob rabſag es
lelki AEgiptus vagion, kiben minniaian voltunk, az ör-
dőgnek hatalma es az bűnnek raitunk ualo vrafaga, kitűl
minketis meg ſabadítot.

Melik vala az eſő paranczolat?

Idegen Iſtenid ne legienek en tőlen

C 3

Mti

Mit keuan az első paranczolat,

- I. Hogi igaz Istent meg ismeriük, es minden költöt Istenektül, baluanioktul es teremtet allatoktul meg valasbuk.
- II. Hogi egiedül ű benne hidgiunk, ötet fellünk, imadguk beressük es tisztelliük, à mint iruá vagő Moisesnel. c. 3. az lehout az te Istenedet imadgiad es ű neki solgai Deut. 6

Mit tilt meg az első paranczolat,

- I. Először minden baluani imadaft, meliben oli allat tiszteltetik ki nem termeset ferent valo Isten, mint Iupiter, Baal Astarot, es az Törökóc es éretnekek Istene.
- II. Masodszor, az igaz Istenben valo kesseget, hitetlenseget, testi batorfagot Isteni felettlenseget beketelenseget es hitül valo el szakadaft.

Mire valo az paranczolat mellet, imez czickel elöte

Arra tanit hogi semmi oli titkos dolgunk es baluaniozafunk nincze kit elötte el fedezhetnenk, azert mint az iambor firfiu sokkal inkab el busul, mikor felesegenek förtelmesseget semeuel lattia, azonkeppen az mi feriünk az Istē bertelen meg büntet ha sinünk tista nē lesen minden idegen tisztöletöktül.

Mellik vala az masodik paranczolat,

Ne czinal magadnak faragot kepet.

Mit különböz ez paranczolat az elsőtul.

Az első ast keuannia hogi az igaz Istent imadgiuk es tisztelliük csak egiedül. Ez penig arra tanit, minemü tiszteletel solgalliunk az meg ismert Istennek.

Mit kiuan tabat az masodik paranczolat.

Hogi az Istent lelekből es igassagbol imadgiuk es tisztelliük az mint Christus tanit Ioan. 4.

Mit tilt meg az paranczolat.

Harom dolgot,

I. Hogi

I. Hogi se földön se mennien se te rgeren vale allatón
hasonlatossagara ne meriünk kepet es baluant czinalni, es
faragni, es irni az Istennek. II. Masodszor, hagi az Istent
ne keressük azok alat, se azokba se azoknal ne tistellyük.
óter, veluen hagi ot kôzeib legien az Isten, es inkab meg
halgat. III. Harmadszor, hagi az fele faragot kepeket es
baluaniokat ne imadgiunk se tistelliünk.

*Istennek hasonlatossagara vgyan nem szabade
valami kepet faragni,
Semmikeppen nem.*

Mi okaert?

I Elôször mert Istent soha senki nem latta, ezert akar mi-
nemû format sabiunk ű neki mind hamis, Deut.4.

II. Mert rothadatlan es lathatatlan foghatatlan az Isten
tahat nagi vak merôség romlando allatokhoz hasonlitani
az Istennek diczôsseget. III. Harmadszor, mert lelek az
Isten, tahat az testi baluaniokhoz semmi kôzi ninczen.

*Egyeb fele kepeket sem sabade faragni vagy
irny az keresztieneknek.*

Szabad teremtet allatoknak kepet ki faragni es czinalni
ha iol elûnc vele, az az vagi meg lôt dolognak emlekeze-
tire, vagi valami iegizô bizonysagra mint az Pinzben az se
iedelem kepeuel, vagi valami kilso ekefegre. De mind ez-
eknek az Templom kiûul kel lenniek.

Miert nē Sabad sēmi fele kepek lēni az templól ā.

I. Elôször mert semmi hasna ninczen min Esaiás monga
Kiczoda czinal baluant kinek semmi hasna ninczē. Esa.44

II. Mert sok kart tesnek, amint Ieremias tizedik reſe-
ben hi sagnak tanusagának, Habakuc masodik reſeben ha
zuglagnak doctornak neuczi.

Miczo

Miczoda kart tchetnek az baluaniok,

I. Először, sok goromba emberek terdet feiet haitnak előtők valami Istenfeget es bentséget tulaidonituan nekic.

II. Másodszor az halgatoknak elmeiek eluontatatnak az igenek figielmes halgatafatul az fenies kepekre bauluan.

III. Sokacba az Isteni felelmetis meg oltiak, mikor lattiak hogi kepek ezüst, arani, es fak, magokalis io tehetetlenek.

Miuel erősi meg az Istē az masodik paranczolatot

Feniegeteseuel es igiretiuel,

Miuel fenyeget.

Azt mondgia hog harmad es negied izigle meg bünteti az vetket az fiakban, mert ő volna az hatalmas bösű allo Istē.

Mit iger

Ast mondgia hogi ezer iziglen irgalmassagot tesen azockal kic ötet fererik.

*Miert hogi az bünteteshen csak megüd izig,
az io tetelben p mig ezrig megien.*

Termesetit mutatiameg Isten, mert az kegielemre sokkal hailandob es közalb hogi nem mint az bünteteshen.

*Hogi fer ez Isten igazsagaboz hogi attyaknak
vettekert az fiakat büntesse:*

Ket keppen mondatunk fiaknak az mi attiainknac, természet ferent es erkölcszőknek köüetese ferint, ha csak természet ferent fülettünk, ő tülők nem büntet az ű vettekert, de ha erkölcszőknek köüetese ferentis fia lefünk, az meli büntetett tülők Istē el hallastotis, mi raitük es a mi fia inkő tölti ki, mert az bünt űk kestek el smi vitiük veghez

Mellik vala az harmadik paranczolat,

Az Iehouana neuet heaban ne emliczed,

Mit

Mit keuan az harmadik paranczolat.

Hogi az Istennek neuet oli bôczbê tarczyuk, hogi mind elmenkel es nieluunkel az ű tistellesgenek folgalliunk.

Mit tilt megh.

Hogi csak fokasbul oknekûl, trufaban es keniûssegeben, fockal inkab hogi hamissan ne eskûdgiunk, mert mind ez ôckel kissebittetik az Isten neuenek meltoſaga.

Soba nem ſabade Jsten neuere eskûdni

Szabad io es fûkſeges dologban, mikor az igassagot kel meg erôſitenunk, es vagi az Isten diczôſſege vagi az mi artatlanſagunk, vagi felebaratinknak fûkſege kiuannia.

Miel erôſitimeg Jsten ez paranczolatot.

Feniegeteſeuel mert aſt mondgia hog bûntetetlen nem hadgia valaki az ű neuet heiaban emliti.

Mellik vala az negiedik paranczolat.

Az ſombat napot meg ſentôlled.

Miczoda az ſombat?

Az ſombat magaban nyugodalmat teſen es az hetedik napert vetetik, melliet az tób czeremoniak kôzôt magának valaſtot vala az Isten.

Tabat nem nez mi rcâk ez paranczolat mert immar vege vagon az Ceremonianak.

Az meniben Ceremonia nem kôtelez minket, hogi egi eb naponk ne lehessen az ſombatnal, es ſemmi munka az ô ne lehessen, de az mit iegizet es peldazot moſtis meg marat

Hani dolgot iegizet az ſombat.

HARMAT?

D

I. Az

I. Az Lelki ſombatot vagi nyugodalmat.

II. Az Iſten dolgainac elmelkedefet.

III. Az ſolgáknak es az munkaban meg farat termefetnek meg nyugotafat.

*Hani dolgot keuanthat az negiedik paranczolat
Harmat. Mellik az elfo?*

Hogi mikeppen Iſten az ű munkaiatul hetedik napon meg űnek, igi mies tellies életünkben az mi dolgainktul meg űnniünk az tetet minden czelekedetiuel meg öldöklük es Iſteni ſent dolgokat czelekedgiünk, mert az ſombat az vionnan valo űületefnek Sacramentoma volt,

Mellik az mafodik.

Hogi hetedczaka egi napunk legien minekünk az meliben kiuatkeppen czak Iſtennek ſolgallunk, az ű igeiet halgalluk, az Sacramentomockal elliünk, es az közönſeges giüleközetben Iſtent imadgiuk es dzeriük,

Mellik az harmadik.

Hogi az mi birtokunk alat valo embereket, ſolgákat ſolgalokat es az ſelliereket egi nap hetedczaka magunkal egytemben meg nyugolluk, es idő nap elöt ez giarlo termefetet ſelleteb valo munkauul elne ronczituk.

*Mi oka hogi az ſombatert vafarnapot vala-
ſtottak az kereſtienek*

Hat oka vagion.

I. Hogi az Ceremoniaknak iegirul bizonſagot tennenek,

II. Hogi az kereſtieni ſabadſagot ieles peldaban meg mutatnak. III. Hogi az Sidoktul ezzelis külömbözne-
nek. IIII. Hogi az ſok czudak kik ez napon löttenek,
inkab emlekezetben lennemek. V. Mert az mi vran-
kus Chriſtus veget vethen az ő ſombatban az yi ſombat-

ra vagi öröcke valo niugodalomra ez năpon tămadot fel.

VI. Mert meġ az apostolok ideiben ez napon keſt-
nek őſue giűlni az kereſtíenek az íge halgataſra, es az a Sa-
cramentomok vetelere, mint iruan vagion az apoſtoli kő-
niunek huſadik reſeben. Az hetnek elſő napian, őſue giű-
lenek az tanítuaniok az keniernek ſegefere, es Pal prădi-
cal vala. Az lataſrul írt kőniunek penig elſő reſeben, az
vr napia az vaſarnap vgian ki neueztetik.

*Az maſodik tablarol, mellik vala az ötödik
paranczolat.*

Attiadat Aniadat tiſtelliéd,

Mit keuan ez paranczolat,

Hogi tiſtelliűk az mi attiankat es aniankat,

Kiket ert az attiaknak es aniaknak neue alat.

I. Előőor ſűleinket.

II. Maſodőor tanítóinkat,

III. Harmadőor ſeiedelminket.

*Hani dnlogban al az tiztelet melliel ezők-
nek tartożunk.*

HAROMBAN,

I. Hogi meg bőczűlliűk űket,

II. Hogi engedelmeſſeggel legiűnk nekiek,

III. Hogi meg adgiuk az kölczőnt, es el tarciuk,
ſegitciuk es taplallűk űket ha meg fogiatkożnak.

Miuel erőſiti meg Iſten ez paranczolatot.

Igiretiuel, mert hoſſu eletet iger azoknak ez földőn,
valakik tiſtelik Attiokat es anniokat.

Hlyſem czak az Chanan földet erti:

az, de az Chriſtus el iőuetele vtan, ſinte vgi min-

den föld es az földön valo hofsu elet iele es zalogia az Istē
aldaának mint ő törüenben az Chanan földé, a mint sent
Pal Ephe. 6. Közönseggel hol akar meli földről.

Vagione valami haßna ez igiretnek.

Szemünkel láttiuk hogi sok gonosf fiak, vagi korczman
egi mast meg ölik, vagi hadban, vagi hoher miat vagi ég
eb sórníu halallal vesnek. Visontak az égedelmességek
hofsu ideig czendez eletet ad Isten.

Lam sok iambor fiakot idő nap előtt elßedeget Istē

Az földön valo hofsu eletet czak anniban igir Isten me
niben az ő aldaának zalogia. Azert ha törtenik idő előtt
valo halalok az Istē felő fiaknak, az derek igiretet, az ő al
dasat es szeretetit azzal akaria Isten raitok meg telliesíteni,
mert eleteket esmeri hogi karos lenne.

*Hani okaert vessei tabat szeretetiböl az io
fiakat.*

Kettőert.

I. Először hogi idő iartara gonosfokka ne vallianak az
sok bünössök közöt, es lelkek el ne vessen. Sap. 4.

II. Hogi az földre köuetközédő vesedelmet ne lassak
hanem annak előtte el nyugodgianak Esa. 57.

Mindenben tartozunké süleinnek engednönk,

Az sent Pal mondasa serint, czak az vrbán Eph. 6. Azert
ha Istē törüennie ellő paranczolnak, mint idegeneket vg
tarczuk, mert iob Istének engedni hog né mint embernek

Mellik az hatodik paranczolat.

Ne öli.

Mit tilt meg,

Minden erő hatalmat, sertest vereget, harag tartast es
güülösseget, mind ezöket gilkofagnak itili az Isten.

Mit keuan,

hogi

Hogi fereffük felebarátinkat es minden tehetségünk
ferent otalmazzuk.

Mellik az betedik paranczolat,

Ne paraznalkodgial,

Mit keuan,

Mind testünknek mind lelkünknek tisztaságot es az ter-
mesetnek fogiatkozása ellen az bent hazaságot.

Mit tilt meg,

Minden paraznaságot es törően hazaság kiűl való köz-
lőlest vagi asoniallattel vagi egiebbel, minden fertelmes
keuanaságot es mind beszédünkben, mind ruházatunkban,
mind magunk viléleiben való fitalanaságot.

Micoda az hazaság,

Ket semelnek eg fiirfiának es egi asoniallatnak törően
ferent es valhatatlan keppen való tarsaságok, niaiaságoc es
eggiűue való ferkesteteselek, hagi meg esmertessek az Istē
tista leleknek lenni es az paraznaság tauol leuen tisztaságba
saporodgiek az emberi nemzetseg.

Mellik az nioczadik paranczolat. Ne oroz,

Mit keuan,

Hogi kine kinek meg adgiuk az őőet.

Mit tilt meg,

Hogi senki marhaia ne bancziuk.

Mikeppen lebet ez meg.

Harom keppen:

I. Ha az mi iofágunkal meg elegődünk es senki kara-
ual nē akarunk gazdagulni, es sem erőuel sem alnoksággal,
sem hamis safarsággal az maset mienke nem tesük.

II. Ha igaz mesterisseggel hiuatalunk ferent saporittiuk
iozaginkot es az tekozlast el tauoztattink.

III. Ha sűkolkódó felebaratinkat taplaliuk, iofaginkbol,

Mellik az kilenczedik paranczolat,

Hamis tanu bizonyfagot ne űoli az te fele barátod ellen,

Mit keuan ez paranczolat,

Hogi az mi felebaratunkrol igassag űerent io velekedes
ben legiűnk, űot es igazat űolliűnk űelőle, hűret neuet otal-
mazzuk es igassagarol hűttelis bizonyfagot tegiűnk.

Mit tilt meg,

I. Előűő minden hazukfagot.

II. Felebaratinknak ragalmazafat es gonű hűrben valo
keuerefer. III. Az űitkozodast es az atkozodast.

III. Az patuarkodast es fondorlast.

V. Az tőruűbeli hamis tanu bizonyfagot felebaratűk ellenű

Mellik az tizedik paranczolat.

Az te felebaratodnak űemmi nemű marhaiat ne kűuannid

Mit keuan ez paranczolat.

Hogi minden gondolatunk űandekunk es keuanűagunk
felebaratunknak haűnara űolgallion,

Mit tilt meg,

Minden gonű gűdolatot es minden hertelen taműdot
gonű idulatot es kűuanűagot.

*Hűűem az tőb paranczolatbanis tiltuan va-
gion az gonűű keuanűag.*

Igaz, de az tőbbiben az fele keuanűagot tilt meg az Iűten
meliben űanűandeka es kedue vagion az embernek, it pe-
nűg az űelet tilt meg akűre űemmi űandeka es kedue nűncz,
űot az hűűek elleneűs tűűakodnak, de az emberi gűarűofag-
bol ottan taműd.

Mond

Mond rövidben sommaiat az Istē törüeniének,

Szent mathenal huson kettödik rešeben Christus vrunk ű maga az kerdešre így felel. Szeresséd az te vradat Istenedet tellies fűuedből tellies lelkedből telles gondolatodból, Ez az első es leg nagio paranczolat, az masodik ehöz hasonlatos, šeresséd fele barátodat mint tennen magadat. Ez ket paráczolattul fűg az egeš törüeni es az Prophetak. *Eleget tehetűnke mi az Istē törüenie keuanfaganak*

Semmikeppen nem, csak az leg kissebiknek is.

Mi hašsna vagion tabat kőstűnk az Isten-törüeniének.

Noha senki be nem töltheti azokaert senki nem iduözűlhet általa, mind az által megis három tifti es gasua vagiő

I. Hogi az bűnőšöket, latogat es gonos teuőket meg zabolazza. II. Hogi minden emberőket vadol bűnőšöknék es azokaert Isten haragiara es karhozatra meltoknak.

III. Hogi az igaz es Istennek kedues életnek regulaiat nem külőmben mint egi fenies tükör meg mutattia.

Mi okaert nem tehetűnk eleget az törüennek,

Hogi az mi természetűnk az bűnnek miatta meg romlot es meg holt.

AZ BEONREOL:

Miczoda az bűn:

Az bűn törüentelenšeg à mint šent Ianos mongia, az az mindē fogiatkozás, hailandóság es czelekedet, meli az Istē törüenyetűl el tauozot Istent meg banťtya es őrők halalt erdömöl.

Hani fele az bűn,

Ket fele, eredendő bűn es czeleködendő bűn.

Miczó

Miczoda az eredendő bűn:

Az természet szerint való igazságnak és epfégnék ben
nünk való meg fogiatkozása kit egi igeuel sent Pal keuan
ságnak neuez.

Miazoda eredendő bűn,

Minden gondolat fanfandekből való keuanfag, folas es
czelékedet vala meli tufakodik az Isten törmenieuel mint
az gúlóseg, fitok, paraznafag es egiebb effele.

Kiczoda az bűnnek oka es kitűl tamadot.

I. Első fű mestere es oka az bűnnek az ördög, mint Chri
stus hazukfágnak attianak neuezi.

II. Masodik az mi fűleinknek fabad akarattia, melliel
el fákadanak Istentűl. III. Harmadik az mi meg rólót ter
metűnk, kiből immar vag akariuk vag nē bűn farnazik

Miczoda az bűnnek soldgia es erdeme.

Minden lelki testi niomorusag es niaualia es Istennek ha
ragiaual egietemben mind testi mind az öröкке való ha
lal, kic mind az bűnert fállottak mi reank az mint sent Pal
mongia, az halal az bűnnek soldgia. Rom. 5.

Az meg igazulasrul.

Ha minniaiā verkeztünk minniaiā meltok vagűke halalra,
Minniaian valahol kik Adamtul farnastunk. à mint iruā
vagon, minniaian verkeztenek es el maradnak az Isten
diczóssegetűl. Rom. 3.

Hogi bogi seitzhetünk ki tabat ebből az kötelből.

Ha Isten elót meg igazulunk.

Hani keppen sokot lenni az meg igazulas,

Ket keppen. Először mikor tanuk által az töruenbē meg
ismeri az biro valameli be idezet semelnek artatlanfagat es
igaznak

igaznak iteli es mondgia törüeni ferent! Masodszor mikor
az biro meg kegielmez neki es nem bünteti meg.

*Mellik igazulashnak mogia szolgal mi
nekünk Jsten elöt.*

Az első ottan el vesztettük mihelt vetkösrünk, azért ezak
igy igazulunk meg ha Isten az ű io voltabol nekünk bű-
nösöknek meg kegielmez.

Miczoda tabat az meg igazulas:

Az attia Istentől az mi bűneinknek az Iesus Christusnak
erdemeiert hit által ingyen valo meg boczattia,

Nit hisz bűnnek boczanattyanak.

Az bűnnek erdemenek vagi soldgianak meg senkeleset,
mint akkor boczattia, az yr meg az loponak vetket mikor
fel nem akaštattia es erdöme ferent meg nem bünteti.

*Fere az Jsten igazsagahoz hagi ingyen
meg boczassa az bűnet,*

Ha ok nekül czelekedneiek igazsaganak ellene volna, de
miert hog az mi bűnünknek soldgat meg fizette erettönk
az meg valo Iesus Christus az ű draga veret ki öntuen, az
kereštan, inkab nem ferne igazsagahoz hog minketis meg
büntetne vionnan az bűnert, hanem hagi irgalmassagahol
kedueben venne, az mint iruan vagion. Christus minket
meg valtót az atokbol atokka leuen mi erettönk. Galat. 34

Eleg lehet az Christus halala ez egeš

vilagnak valczagara,

Miert hagi egi fűtől arada az bűn Adamrol, az kitől min-
niaian sarmaztunk, ha az egi ember által minniaian be ke-
ueredhettünk az bűnben, az egi Christus által is mindnia-

E

ian

ian ki tistulhatunk az bűnből, mert nem kisseb ereie vagő
Christusnak es az ő igasságnak az meg igazításra mint
Adamnak es az ő bűnnek az bűnnek el arasztásra. Rom. 5.

*Miert tabat hogi soká el karboznak, ha mind ez
egész vilagnak valczagara eleg az Christushalala*

Bizonnia hogi oli kedves volt Isten előtt az ő fia aldoza-
ttia hogi mindeneknek valczagara szinte eleg uolt volna,
de hitet keuan mindenkűl, amint iruan vagion. Vgi se-
rette Isten ez vilagot hogi az ő egietlen egi fiat adna eret-
te, hogi minden valaki hisen ő benne el ne vessen hanem
örök elete legien.

Miczoda az hit,

Istennek irgalmasságaban es igiretiben valo bizodalom
hogi az Iesus Christus erdőmeiert az Isten velünk megh
bekelt es minden bűneinket meg boczatta.

*Ez Eközönseges modgia minden ember-
nek iduősegenek,*

Ez amint sent Pal mondgia Romaban irt lehelének ne-
giedik rešeben. Irnan vagion. Hin Abraham Istennek es
tulaidonittatek ő neki igasságul. Nem csak Abrahamert
irattatot penig ez még, hanem mi erettünkis kicnek sin-
ten vgi tulaidonittatik, tudni illik azoknak kic hisnek ab-
ban az ki föl tamaštotta az mi vrunk Iesust halotaibol ki
meg holt az mi bűneinkert es fel tamadot az mi meg
igazulafunkert.

*Az io czeleködetről. Nem az io czelekedet
altal igazulunke meg inkab.*

Semmikeppen nem mint sent Pal niluan kialttia Roma-
ban irt leuelének harmadik rešeben monduan. Az törue-
nek czelekedetiből egi ember sem igazul meg Isten előtt.
Ismeg vgian ottan, Valliuk azért hogi hit altal igazul meg

az ember az törüennek czelekedeti nélkül.

Miczoda az io czelekedet.

Istentől paranczoltatott és az Christusban való hit által
lő czelekedet.

*Miert mondad hogi az à io czelekedet amely
Istentől paranczoltatott.*

Mert semmi egieb czelekedetet ionak nem itel az Isten
akar meli fepnek tessék az okosságnakis, hanem csak az
melliet az ő törüenie és az tiz paranczolat elünkben vet,
mint iruan vagion Moisesnel. Csak aſt miellied à mit en
te vrad Istened paranczolok te neked, semmit hozzá se teg
el se vegi benne. Deut. 4. 12.

Mikeppen kedues Istennel az io czelekedet.

Csak az Christusbeli hit által mint fent Pal mondgya,
valami hit nélkül vagion mind bűn az Roma. 12. Szent Pe
teris, aldozzatok Istének lelki aldozatokat kik keduessek
Istennek az Iesus Christus által. 1. Pet. 2.

*Ha kedues Istennek az io czelekedet, miért
nem iduözithet.*

NEGI OKAERT.

I. Előőr mert mindniaian bűnőfők vagyunk.

II. Mert sok fogiatkozás vagiō az mi czelekedetünkben.

III. Mert az meniben ionak teczikis, mig vionnan nem
fűletetrünk, verkes minden czelekedetünk, mint az bűdős
kűfűnek foliája, azért Istennek kednes nem lehet.

IIII. Mert az menibē keduesis, nē az czelekedettől vagiō
hanem az Istennek io voltabol ki az Christus igasságauat
el fűdözüē az hiuek czelekedetinek fogiatkozássat, ollyá
tarttia mint ha tőkellelessék volnának.

Nem kelle tabat iot czelekedni ha az io czelekedet által nem iduözülünk.

Igenis kel es meg keuannia Isten mint iruan vagion, Istének alkotnani vagiunk teremtettek az Iesus Christusbā az io czelekedetre, mellieket kesitet Istē hog azokbā iariunk,

Miert kel iot czelekedni. Het okaert.

I Mert Isten paranczollia.

II. Mert Isten diczõitetik általa.

III. Mert felebaratunk segittetik vele, es vgi mint io pelda által giarapodik az Isteni felelemben.

IIII. Mert az mi hitünknek es vionnan sületesünknek söt örök időknek elõtte valo valasztatafunknakis bizonios czegere es giúmölcsze, nem bülömbē mint az io fanak az io giúmölcsz az tűznek az melegseg.

V. Hogi az bēnünk lakozo s. lelket meg ne somoriczuka.

VI. Hogi Istennek sok fele ostorat el tauoztassuk.

VII. Hogi naponkent tób tób aiandekiual latogasson meg Isten, mert az kinek vagion adattik annak.

Lam sent fanot aşt mondgia igaznak a ki igassagot czelekedik. I. Ioan. 3.

Vgi vagion, mert az io czelekedetis igassagnak czelekedeti, azert igaz embernek mondgiuk az ki igazat czelekedik, de ket fele az igassag, eggik Isten elõt, masik emberek elõt. Az czelekedetnek igassaga soha Istē elõt meg nem alhat hanem csak emberek elõt vagion, es az hitbeli igasagnak czegere, amint s. Pal mögia, ha Abrahā az czelekedetbõl igazult meg kertkedhetik, de nē Istē elõt Rom. 4.

Elßakadbate eggik az masiktul, vagi lehetne, az hitbeli igassag valaha az czelekedetnek igassaga nekül,
Soha

Soha nem csak egi orais, mert az Iesus christus nem csak igassagunk löt minekünk hanē bentsegünkis, egiser-smind, azert mihelt hittet mienke tessük azonnal Istenne lis meg bekeltet, es bent lelkeuel fel eppit az igassagnak vi czelekedetire kit el kezdet igassagnak hiuunk.

Ha el valhatatlan keppen eggüit iar mind az kettö, miért tabat hogi megis csak az hitbeli igasfagot forgattiuk, nem iob voluae, ha az hitnek es czelekedetnec egiser-smind tulaidomitaniuk az az Jsten elöt valo meg igazulast?

Semmikeppen nem, söt ast mondgiuk hogi noha egifue köteleste Isten az hitet az io czelekedettel, mind az által csak az hit által idvözülünk.

I. Elösör mert az iras minden czelekedetet ki rekezt az iduössegnek dolgaban. II. Mert mint hog mase az az Christus azmi igassagük, azon keppen semmi ez közzel ast mienke nem tehettiük hanem csak hittet.

III. Mert nem szabad az mi erdemünket oztozo tarsul allatni az Christus melle, hogi egiedül öue legien az valt-sagnak meltosaga.

IIII. Mert Istent nē illik az ö diczössgegetül meg fostani mint s. Pal mögia. Ephe. 2. Kegielemböl iduözültetek hit által nē az czelekedetből hog senki ne diczekedhessek.

V. Mert soha az mi lelkünk kölömbē meg nē nyughatik Istenben, hanem ha minden erönknek es erötlensegünknek tekintetit hatra hagiuan az egi Iesus Christus artatlan sagahoz ragazkodunk.

Miczoda Igeben ielentette Isten meg az iduössegnek utat mert az ocofsaghoz es az termelset-

nek ítéletéhez semikeppē nem illik: Az Eüangelionban,
AZ EÜANGELIOMROL.

Miczoda az Eüangeliom?

Az ige örüendetes ízenetet a vagi öröm mondaft teben,
mert oli tudomani melben azbűnös embernek az Istennek
kegielméből az Iesus Christus által ingiē hirdetetik pñi-
tentia es bűnnek boczanattia, kinel lemmi örüendetesb
hir nem lehet az bűnös embernek.

*Hani külömbfeg vagion az törüen közöt es
az Eüangeliom közöt? Harom*

I. Az törüen természetünkben oltatot, meg teremteskor
es velünk eggiút fűletik, de az Eüangeliomot semmi terē-
tet állat nem tudta csak meg gondolniis, hanem az Isten
fia ielentette meg. II. Az törüeni ígir minden iot, es ö-
rök eletet de haual, az az há az ő kiuanfaganak eleget te-
fűnk, de az Eüangeliom ingien íger az hiueknek minden
iot es iduősseget az Christus neueben. III. Az törüeni
soha senkit nem iduőzithet, hanem csak vadol es bűn ala-
rekešt mindeneket, de az Eüangelió az mint s. Pal módgia
Istēnek hatalmassaga mindē hiueknek iduősseregere Rom. 1

Hani dolgot hirdet kiualtkeppen az Eüangeliom.

Kettőt. Először hiter es bűnnek boczanattiat.

Masodszor pñitentiat.

Bizonicz meg?

Szent Lukacznak. 24. Rešeben ig šol az Christus, igy
kellat šenuedni es fel tamadni az Christusnak es prädica-
tatni az ő neuebē pñitentianak es bűnnek boczanattianak.

Szent Marknak első rešeben, keresstel vala s. Ianos az
puztaban, hirdetuē pñitentianak kereszseget az bűnnek
boczanattyara.

Szent

Szent Marknak első reſeben prædicallia vala az Ieſus orſaganak Euangeliomat monduã, tarczatok pænitiatiã es hidgiertök az Euangeliomnak mert el közelgetet az Iſtennek orſaga.

Az pænitiariaruk

Mi legien az hit es az bűnnek boczanattia immar ertem, mond meg aztis miczoda az pænitiatiã

Az pænitiencia Iſtenhez valo meg teres, meliben az előbbi gonosz életünket meg vtalliuik giűlőlliűk es hitnek alta la igiekezűnk raita hogi tobbe ne vetkezzűnk, sőt mindēnap az testet öldöklűk Iſten lelkenek altala hogi az igazſagban epűlliűnk es neuekedgiűnk.

Az fmadſagrol es az minden napi kőniörgesnek kit mi attyaknac mődunk igaz magiarazattiarul.

MICZODA AZ FMAT'S AG.

Szűnek tiſta indulattiabol tamadot czelekedet, meliben az Igaz Iſtentűl kerűnk minden testi es lelki iokat kic nekűl bűkőlkődűnk, az Ieſus Chriſtus neueben, es ketſeg nekűl el hiuē hogi valamit az ű akarattia ſerent kerűnk meg leſen az el vőt iokert halakat adunk iſmeg ű neki.

Hani reſe vagion az Imatſagnak. Kettő.

I. Elő az kőniörges meliben iőuendőre kerűnk Iſtentűl valami iot. II. Maſodik az hala adas, meliben az el vőt iot kőſőnniűnk meg Iſtennek.

Hani dologert kel gyakorta Imadkozni.

fmez őtert kiualtkeppen.

I. Mert Iſten paranczollia. II. Mert Iſten tiſtőltetik az imatſagban. III. Hogi ketſegben ne eſőnk.

III. Mert Iſten igerte hogi meg halgat. V. Mert ez nekűnk paifunk es ſegitſegűnk mindē niaualiank ellen,

Mikeppen kel Jstenne Imatkozni.

Az Christus Iesus sent Mathenak hatodik sent Lukacz-
nak tizen eggiedik reſeben meg tanit mikor aſtmongia
mikor imatkztok eſt mongiatok.

Mi attiank kiuagi meniegben, ſentölteſsek meg az te ne
ued, iſiön el az te orſagod, legien meg az te akaragod mi-
keppen menniben azonkeppen földönis, Mi kenierünk
mindeu napiat adgiad nekünk ma es boczasd meg nekünk
az mi vetkeinket mikeppen mies meg boczatuk ellenünk
vetetteknek, Es ne vig minket az keſertetben, de ſabadic-
z az gonofut: Mert tied az orſag az hatalom es az diczöſ-
ſeg mind örökön öröke. Amen.

Hami reſe vagion az mi attyankban valo

Imadſagnak? Harom.

I. Az Iſtennek meg ſolitaſa. II. Az keres

III. Az keresben valo biztatas,

Az elfö reſeröl.

Mikeppen vagion meg irna az elfö reſe.

Imez igeekkel, Mi attiank kiuagi meniegben,

Mire valok ez ige.

Hogi meg valaſſuk az igaz Iſtent minden egieb idegen
Iſtenektül es baluanioktul, mert csak az az igaz Iſten az
ki nekünk menniei ſent attiank es ig meg laſſuk kit hiu-
unk ſegirſegül nem vg mint az Poganok kik nem tudgiak
kit imadnak. Ioan. 4.

Miert mondgiuk attyanknak? Negi okaert

I. Elöſör hogi mint az attia, az ſiu es ſ. lelek nekül nincz
ig az igaz Iſtét iſneriük lēni attianak, ſiunak es ſ. leleknek

II. Hogi ha attiank minekünk az ſiu által csak az által
imadgiuk ütet. III. Hogi az attiai giöniörüſeges neuezet-
nek általa bizodalruk legien hog ketſeg nekül ſeret min-

ket es minden fűksegünkben meg halgat.

III. Hogi tífünkben el iariunk es ha ütet attianknac
mongiuk, mint io fiak feletéből felliük ütet. Malach. 1.

*Miert hogi mindenikűnc nem en Attiamnak
csak hanem mi attyanknak mongiük ötet lenni.*

KET OKAERT.

I. Mert az regi sentsőkkel legi melfasagunk vagiõ, es sin
ten vgi attiank, Isten minekűnk mint azoknak noha bűnõ
fõk vagiunk. II. Mert attiank fiairais es azoknak fűkse
gere gondot kel vifelnűnk.

Miert mongiuk mennieghen lenni?

Hogi mindenek felet valonak es mindenhatonak esmer
uen ütet semmi ketsegűnk nelegien benne, hogi meg nem
telligiheti minden keuanfagunkat es mindenek ellen
meg nem oltalmazhat.

*Hogy vagion az hogi mennyorszagban rekesz-
tiuk Jstent ha ii mindenűt vagiones földet
menniet be tölt?*

Semmi keppen nem rekstiuk semide semtota de az mi
gorombafagunkert az iras ember modon fol giakorta I-
sten felõl, igiekezet, labat, semet haragot, helliet iaraft, foga
dast ad neki, noha effele semmi ninczen benne valofaggal.

Haniokaert mongiuk tabat mennieghen lenni

Jstent?

Harom okaert.

I. Mert minden allatokra menibõl fokta ki ielentè ki
mind haragiat mind io tetet, mind hatalmat es diczõsfeget

II. Hogi az mi öröksegűnket es hazankat ot hidgiük
lenni ahol ertiük hogoi az mi attiank vagion.

III. Hogi ne ragazkodgiunk ez vilaghoz hanem men-
niei es bent eletet elliunk.

*Az mi attiäknac masodi reszeröl az az keresekről
Hani es hani fele keresek vānak az mi attiaiban.*

Hat keres vagion kiben minden io lelki es testi, valami-
nekül sükölködünk be foglaltatot, az harmaban Isten di-
czösegere valokat, az harmaban az mi süksegünkre valo-
kat kerünk, nem külömben, mint hogi az törüennek ket
tablaia vagion.

MELLIK AZ LLSZO KFRES,

Szentöltesek meg az te neued.

Miczoda az Jstennek neue.

Vagi ő maga az Isten, vagi az ű diczóssege es tulaidon-
fagi, kikkel minden egieb, fele teremtet allatoktul meg va-
lasztatik, mint imezek Iehoua, mindenható, veghetetlő böl-
czelegű, irgalmas teremő, meg valto es egieb effelek.

Miczoda az Jstennek meg bentelése.

Ha valóbā meg ismertetik olliannak leni aminemű es meg
adatik ű nekī az diczóság melliet természet berint erdemel.

Hani rendbeli dolgot kerünk ebbēaz keresben.

NEGLET.

I Előőr hogi meg taniczon minket az ő esmeretire

II. Hogi el hitesse velünk amit magarul tanit.

III. Hogi az ű igeiet kiben magat meg jelentette mindē^e
teuölgesek ellen tista ertelemben meg tarttia.

IIII. Hogi az mit ű felőle tanultunk mind ez vilag ellen
hirdessük prædikalliuk es bizuā valliuk.

*Lam bent az Jsten neue mind öröкке miért
kerünc tabat megis hogi meg benteltessec?* I-

Igaz hogi ő magában ſent, de az mi meg romlot terme-
setünknek giakorta külömben teczik, azért magunkert
kőörgünk hogi nekünkis ſentnek teſſek lenni.

Kiczodak nem ſereclik az Iſten neuet.

Sok rendben vāznak de kiualtkeppen ezek.

I. Kic tagadgiak az egi Iſtentſegben az három ſemelt,
mint az Sidok es Törökök. II. Kic nem eſmerik Iſtent
az ű ſiart minden bűnőſnek kegielmeſnek lenni.

III. Az Kicnel ninczen az Iſten igeie, vagi ha vagonis
hamis magiarazattal es ēberi ſerzeſekkel meg veſtegettek
III. Az kic Iſtē igafaga ellē zugodnak prouidētiaiat taga-
dgak es az termeſetnek ſolliaſához kōterik az ő ſabadſagat

V. Az kic Iſtenrűl vallast nem teſnek, vagi keduert,
vagi ſelelemert, vagi ſőſtenilegert.

*Ha ſentnek tarttiuk immar miſ keresztiának az
Iſtē neuet, miert kerünk megis hogi meg ſēteltetſek*

KET OKAERT.

I. Hogi még ſok hea vāgō es iobbā kel giarapodnūk bēne.
II. Egiebekertis kōniörgünk kic még ſentnek nem iſme-
rik lenni, hogi mindenek diczōiſeg az Iſten neuet.

Mellik az maſodik keres.

Iűiōn el az te oſagod.

Hani ſele orſagavagio az Iſtennek. Harom.

I. Hatalomnak orſaga melliel minden teremtet allarokon
iokon es gonofokon vralkodik. II. Diczōſſegnek orſa-
ga meliben az annia ſent egihazatis meg diczōiti az ſelra-
madas vtan. III. Kegielemnek orſaga, melliel az Chriſtus
altal ez vilagon vralkodik az ania ſent egihazban.

Mellikrűl ſol az keres.

Kiualtkeppen az harmadikrűl az kegielemnek orſagarul.

Miczoda az Isten kegielmenek orsága?

Istennek oli conduifelese melliel ania sent egihazat giút maganak az Euangeliom altai kinek bűnet fiaert boczatus es sent lelkeuel meg senteluen, az őrdög ellen es ez vilag ellē meg otalmazza es az őrók életnek bodogságra be vísi

Miczoda el iöueteli ennek ez orságnak:

Io szerézetiel valo saporodása es mīdē fele valo ki teriedese

Mit kerünk tabat summa szerint ebben ez keresbē.

Hogi az Isten minden ellē az ű orságot ki terieffe, ez eges vilagot hozza hodoltassa, az őrdög orságot roncza es sent lelkeuel vralkodgiek bennünk,

Hani dolgot keuanunc fistentül az masodk keresben?

NEGIET.

I. Hogi giúicze es terieffe Isten az ű ania sent egihazat es minden ellenségi ellen meg otalmazza,

II. Hog az ő igeiet mindē fele ki boczassa es prädikaltassa,

III. Hogi az ű sent lelkeiel vionnan süllion minket hogi igaz Polgari lehessünk az ő orságnak,

IIII. Hogi az őrók bodogságban be vigien minket vgy mint diczősségnek orságaban,

Miczoda tart ellent az Christus orságanac el iöueteliben.

Az őrdög orsága, kinek vgian itten romlasat kefiannium

Hani rendbeli dolgot kerünc tabat az őrdög orsága ellen?

NEGIET,

I. Hogi zabolazza meg az őrdögöt es az buzayat ne hadgia konkollial meg elegyteni,

II. Hogi ne hadgion minket az őrdög kezében es ne hadgion neki fezket verni az mi siuünkben,

III.

III. Hogi az testet ne engedgie á lelek ellen vralkodni,

IIII. Hogi az örök karhozatra ne vessen bennünket,

Mellic az harmadic keres,

Legien meg az te akaratos, miképen meniben azon-
keppen földönis,

Hani fele akarattia vagyon Istennes. Ket fele,

I. Egik titkos, kinek ha vegere nem mehetünk hadgiuk
Istenre es az ő bölcz tanaczar.

II. Masodik ki ielentetet akarattia.

Hani fele ki ielentetet akarattia vagyon

Istennek

Ket felle.

I. Egi közönleges minden rendbeli embereknek es seme-
lieknek. II. Tulaidon es kinek hiuatallia serent valo,

Hani fele közönleges akarattia az Istennek:

Harom fele.

I. Törüen serent valo. II. Euangeliom serent.

III. Köz mind kettőnek,

Miczoda Istennek törüen serent valo akarattia.

Az tiz paranczolat kiról azt monegia Christus Math. 19.
Ha be akars az eletben menni tarcz meg az paranczolatot

Miczoda az Euangeliombeli akarattia:

Szent Ianosfal meg tanit erre Christus monduan.

Ez az Istennek akarattia, hogi minden valaki lattia az fiut
es hisen ű benne el ne vessen hanem örök elete legien.

Miczoda az mind kettő serint valo akarattia,

Hogi az eges ania sent egihaz es minden keresztenek ke-
rest alatt es haborusag allat ellienek ez vilagon.

Miczoda meg letele az Isten akarattyanak:

Semmi nem egieb hanem annak be telliesitese ammint
paranczöl es ketian.

*Miert keriük azt ha megkel lenni amit ü
akar nalunk nekülis?*

Igaz hagi azü mindenható akarattianak senki ellene nem
alhat, de minékünk az kezeset hasznal, azért keriük üter ho
gi az mi akarattunkat is egit iartassa az öueuel hog iofago
sint engedhessük ő neki, mint az mēiei teremtet allatok.

Hani rendbeli dolgot kerünk Istentül? Negyet

I. Hogi meg tarczon minket az ü akarattianak esmereti-
ben es az Christus Iesusbeli bizodalomban.

II. Hogi epicze meg az mi meg romlot akarattunkat hogi
ez utan nem az mi akarattunkat sem az ördögöt ha-
nem csak az Istent köuerhessük sent eletünkkel.

III. Hogi az mi tistre hiuot bennünket ü segitsegenel
abban huen el iarhassunk.

IIII. Hogi az keresit altalis örüliünk es ü neki halakat agők.

Mitül keriüc hogi Isten meg örizzen minket?

Az mi akarattunkat es az ördög akarattianak letelestül.

*Hani rendbeli dolgot kerünk hogi Istē el tauoztassó
Negiet.*

I. Az Istennek, siaban valo akarattianak tudatlanfogat.

II. Az testnek akarattianak meg telliesitese es az folgait
vagi kezeritesből ramadot engedelmet.

III. Az hiuatalban valo vagi tuniasagot vagi alnoksagot.

IIII. Az Haborusagban valo zugodast es beketelenseget
vagi az kesseben esest.

*Miert mongiuc hogi vgy legien it ez földön-
nis azü akarattia mint meniben.*

Mert az menniei sent Angyalok es az keresztieneknek lel-
kek örömezt mindenben engednek Istennek es abban az
sentségben mind öröke meg maradnak változas nélkül.

Mellik az negiedic keres.

Az mindennapi kenierünket ad meg nekünk ma.

Miczoda az mindennapi kenier

Egi igeuel monduan valami testnek taplalására es ez vilá-
gi életünkre keuantatik mind etel ital, ruhazat hazasság,
io magzatok, szolgák szolgálok, feiedelmek tiszta tartok, tani-
tok, mesterek deakoc, oruofok bekefeg első hősü életék
es egiebb effelek.

Mit kerünk somma szerint ebben ez keresben?

Hogi Isten mikeppen teremttette testünket azonkeppen
elis tarcza es valami ez világi életünkre búkseg mindent
meg adgion.

Miert mongiuc minden napinac es miert keriuc hogi ma adgia est ez kimieret?

I. Hogi tisztunk kiüöl az holnapi eledelünkről ne legiünk
forgalmatosok meg elegenduen az maiual es az holnapit
Istenre bizzuā. II. Hogi az telhetetlenseget el tauoztassuk.
III. Hogi meg ercziük hog minden nap búkólkódunk
Isten segitsege nélkül.

Hogi illik ez össue hogi fistentölis keriuc es miencnekis mondgiuc.

I. Mert noha nem erdemlenük de Isten io kedueböl
nekünk szanta es igi mienke tötte.
II. Mert az mi mindē napi abrakunkal meg akarük elegend
ni es az mas ember kenieret gonoful nem kenanniuk.

Miert keriuc fistentül ha masut asst mondgia

hogi munkankal kereszöc?

RET OKAERT:

I. Mert hasontalávólna mindē faratlagük Istē aldafa nekül.

II. Mert ha sintē torkig űlnek az gazdagfagbānis, vgā nē
taplaltatnank életünkre, ha Istē nē adna erőt az keniernek.

*Hogi hogi kerhetnec gazdagoc napi kemieret
kicnec eginehani eztendoreis valo elesekis vagion.*

I. Mert binten tarhazokbolis ki veheti Isten.

II. Mert hasontalan es erőtlen minden eles Isten nekül.

Mellik az ötödíc keres.

Boczafd meg az mi vetkeinket mikeppē mies meg bocza
tunk az mi ellenünk vetetteknek.

Miczoda az бүк?

Minden fogiatkozás auagi gondolat, auagi keuanfag auag
czelekedet, valameli az isten törüenietül el tauozot, kiert
Istennek haragia es örök karhozat fallot az emberekre.

Miczoda az бүnnec meg boczatassa?

Semmi nem egieb hanem az бүnnec soldgianak ki az
halal meg fenkelese.

Mit kerünc tabat somma serint?

Hogi az mi sent attiiank semünkre ne vesse az mi бүnein
ket hanem meg kegielmezuen minekünk ingien az ű fia-
nak az közben iaro Iesus Christusnak erdemeiert tarczio
minket igazaknak ennek vtanna.

*Ha az Jsten egisser meg boczatta az бүm;
miert vmtattivk megis minden nap erette.*

I. Mert noha az бүnnec soldgiat meg engette Isten, de
mig ez vilagon elünk az vionnan sületes vtannis bennünk

marad az bűnnek giökere, ki ottan giömölczetis meg mutatattaskiert halalt erdemlenenk.

II. Mert azokertis kőniörgünk kic meg az bűnben elnek azert kerí mindenikünk, nem csak az en bűneimnek boczaanattiat hanem az mi bűneinknek boczanattiat közönseges ígeuel.

Miert tessük ez czickelt hozza, mikeppen mies meg boczatunk ellenünk Vetettek nec vallion az mi boczatásunk oka az Istenenek.

Semmikeppen nem mert est csak az Iesus Christus erdeme nieri minekünk, de ket okaert tessük est hozzaia.

I. Hog az mi tistünkrol meg élekezzünk es ha mi sükölködünk Isten kegelme nekül mi se legünk égestelhetetlenek az mi fele baratunkhoz.

II. Hogi az mi bűneinknek boczanattiarol bizonyosok legiünk meg ismeruen est az czegererül, mert mint hogi termeset ferent boszu allok vagiunk, azonkeppé ha felidek vagiunk az sent leleknek czelekedetit mi bennünk meg tapasztalhattiuk es ez giokeretis hogi Isten fia vagiunk.

Mellik az hatodik es utolso keres.

Nevigy minket az kesertetben, de szabadicz minket az gonostul.

Miczoda az kesertet?

Az polbeli ördögnek oli mestersege, inczelkedese es czelekedeti meliben az embereket bűnben eiteni es Istentül elszakítani igiekezik.

Mit kerünk somma berint ebben ez keresben.

Hogi az Isten vagi ne boczasson kesertetet reánk, vagi annit kit el senuedhetünk, es anni erőuel epitsen fel hogi az ördögnek minden tüzes nilai ellen giözedelmek lehessünk es az gonostul meg szabadullunk.

G

Mit ertész az gonoszon?

Az gonos vagi az ördög vagi az bűn, vagimind az kettő, mert mind ez kettőtől fűg az mi niaualiank es kesertetünk.

Ha az gonosztul fűg az kesertet, miért kerűc tabat fűstent hogi ne vigien az kesertetben?

Mert Isten kezeben vagion mind az kesertőnek űffő-ke smind az erő kiuel ellenē alhatűk, azért az korrōnis csak annira boczattia renk az mennire neki teczik.

Vgian soha senkit nem keserte fűstent.

Soha senkit nem az bűnre es vesededelēre, de kesert probaert hogi meg lassa mint vagiunk az hitben ferettiűke űtet fűűnk ferint, vagi nem es hog fel serkenczen az alombol, hog giakorrolliō bennűnket mindē ioban, igi kesertette-meg Abrahamot parānczolan neki hogi meg őlneie fiat.

Az mi attianknac harmadik reserők.

Miuel erősiti meg Christus az mi attiankat?

Imez igeekkel, mert tied az orűag es az hatalom es az diczōssleg mind örōkōn örōcke Amen.

Miert mondgiuk hogi őue az orűag?

Az mi biztatafűnkert emlekeztettűk őtet az ő tűstűre hog minek vtanna ű az mi kűrallűnk, mint iobagira visellien gondot es se az őrdōgnek se ez vilagnak ne hadgion pus-titani bennűnket, ki kōlōmben nem lehet hanem ha meg agia az mit kerűnk az imatűagbā, azért mint hog igaz kűrali lehetetlē dolog volna hogi meg nem halgatna kerűfűnket.

Miert mondgiuk hogi őue az hatalom?

Mert az orűag otalmazasara nem eleg csak az akarat, mint lattűk ez uilagon hogi sok kűraliok akarnak otalmazni orűagokat de csak heaban mert nincz ereiek hozza, azért hogi nagioib batorűagunk legen mind ezeknek meg nie

releben, mindenhatóságául tessünk vallást Istennek,

Miert mondgiuk hogi őue az diczőség?

Mindē czelekedetünknek es keresünknek is vege az Istē diczőség, tudgiuk penig hogi Istenis mindent az ű diczőség reczelekedik. Azert ezzelis biztattiuk magūkat hog mint az ű diczőségere vagiō keresünk es arrol soha el ne felelközik ig meg adgia valamit ő tūle kerünk.

Miert mondunk ament leg vtošsor.

Az amen annit tehen mint vgi legiē auag meg lesen, azert ket okaert vegezzūk el ezen imatšagunkat.

I. Hogi buzogóságunkat ezőknek meg nierefehez es Isten diczőségéhez meg ieleniczūk.

II. Hogi bizonsagot tegiünk az mi hitünkrol es remensegünkrol hog semmi ketsegünk ezekbē nekünk ninczen.

Ertem immar az mi attianknac magiarazatyat, de mond meg egi röuid sommaban aztis, han dologgal kel kešulniunc az imatšaghoz ha azt aka riuc hogi Istennel kedues legien? Hettel.

I. Istennek igaz esmeretiuel, hogi Isten az kit mi imadunk ki az attia, siu es bent lelek meg esmertessek.

II. Igaz alazatoslagal, ki tamad az Istennek igassaganak es az mi bünös voltunknak igaz esmeretiböl.

III. Szűnek igaz aitosagaua, hoi ideštoua ne gondolko dgiunk akkor mikor Istennel befellünk.

IIII. Igaz hittel, hogi noha bünösök vagiunk de az Iesus Christufert Istennek kedneben iutottunk, es kōniörge sünkis meg halgattatik.

V. Szent elettel, hogi eletünk eggiūt iarion imatšagūkal

VI. Istēnek akarattia berēt valo keressel, meg gondolua ha ninczē Istēnek es az mi iduőségünk nec ellene amit kerünk.

VII. Vegig még maradással es az kőni őrgesben valo
el nem faradással.

Az Sacramentomokrol es az keresztségről:

*Hani fcle ez közszel szerez Isten bitet mi
bennünc az iduősegrē Kettőuel.*

Az igiuel es sacramentommal.

Miczoda igit ertessē

Az töruent es az Euangeliomot kicröl immar hallottunk.

Miczoda az Sacramentom?

Istentől szereztetőt szent czelekedet melliel Istē az ű igiretit
niluabbā valoua tēsi es meg erősi az veuō semellieknek
penig hitōket vg mint bizonyos peczettel meg cōfirmallia

Hani dolognak kel lenni mindē Sacramentombā?

X E G I N E K.

I. Igenek. II. Eltető allatoknak. III. Christusnak az ű er-
demeuel egietemben. IIII. Czelekōdetnek.

Hani az Sacramentom?

Kettő az keresztsēg es az Vr vaczoraia.

Miczoda az keresztsēg?

Christus Iesusstul szereztetőt Szent czelekedet, kiben kül-
fő vízzel valo mosogatas vagion az Istennek igerő igeie-
uel egietemben, meli czelekedettel bizonyagot tēsen Isten
az ű szolgálának saia által, hogi azt az semelt az kit moso-
gatnak fiaua fogatta, bűnet meg boczatta es vionnan szulte
az örök életre.

Miczoda igeckel szerez Christus az keresztsēget?

Imezōkkel. En tegedet kōrōsöllek attianak es fiunak es
szent leleknek neuben.

Miczoda

Miczoda ertelmek vagion ez igeknec?

Az Isten ki attia, fiu es sent lelek az tanito által ast fogad-
gia az keresztelkódó semelnek, hogi Istene lefen ki mind
lelki es testi búkssegere gondot akar viselni visontak az ke-
restelkódó semeli ast fogadgia hogi óis soha több auagi
mas Istent az attianal, fionnal es sent leleknel nem akar sem
ismerni se heretni se felni tistelni az ű paranczolattia berint

*Miczoda eltető allatbol serze Christus az keresztse-
get Vizból? Mire valo az viz?*

Iegizi az Christus veret es az vizbeli külső mofogatas az
Christus erdemeuel serzet tistafagot mi bennünk az az
a lelki keresztseget.

Mint ha ket fele keresztseget mondanal lenni?

Vgi vagion. Eggik külső masik belső, eggik az tanitotul
lefen masik az Christustul, mint keresztelő Ianos mongia,
Math. 3. En titeket keresztellek vizzel de az Christus
keresztel titeket Szent lelekkel es tűzzel.

Hani dologban al az lelki keresztseg?

Kettőbē az bűnnek boczanattiabā es az viíonnan búletesbē,

Honnan vagion az bűnnek boczanattia?

Az Chistus verenek általa mint sent Ianos mondgia, az
Christus vere mofogat es tistit meg minket minden
bűneinktől. I. Ioan. I.

Honnan vagion az viíonnan valo búletes?

Az Christús halalatul temetsegetül es feltamadasatul mint
sent Pal tanit Rom. 6. Mert as mi ő termeketünk meg hal
es eggit temettetik az Christussal hogi többbe ereie ne le-
gien, az ű fel tamadasanak penig ereieuel mies fel tama-
dunk az vi életre.

Az külső keresztsegnek mi közí vagion ezekhez?

Bizonios iele, pczeti es zalogia az külső mosogatas mind
az bűnnek boczanattianak smind az vionnan bűletetnek
ferdeienekis neuzei az sent Pal. Titu. 3.

MIKEPPEN?

Mind az kettőhöz hasonlatossága vagion az víznek, es víz
zel valo mosogatafnak, mert mint hog ninczen iob ezkőz
az testi seninek el mosafara az víznél, igi az bűnnek el törle
sere az Christus verenél, ismeg mint hagi az keresztködő
semelnek feiet el meritik az vízben, de meg fel emelik, ig
jelentetik az mi halalban valo meritesünk es abbol valo
meg eledesünk az tista es vi életre.

Hog lehetünk mi rebessek az keretsegben?

Az külső keresztség köz mindének, de az lelki keresztség
nek el vetelehez hit es pänitentia keuantatik.

Mindenek benne.

Az öreg emberekben kiualtkeppen, mert az kisdedekben
ha sinton ilyen hit es pänitentia nem lehetis, mint az öre
gben mind az által csak hog időuel hidgienek es tarcza-
nak pänentiát meg emlekezuen az regi keresztségnek
vegiről szabadon meg keresztkedhernek.

Bizonicz meg hagi meg kel keresztkelni az kisdedeketis?

I. Mert az Istennek frigie sinton vgi nez az magzatokra
mint az bűlekre tahat az friginek peczetit sem kel tölők
meg vonni. II. Tudgiuk hagi az kőrnüül metelkedesnek
niolczad napon meg kellett leni, az kőroftseg penig az kőr
nüül meteles helieben fallot. III. Niluan vagion hagi az
keresztség által samfaltatunk az Isten haza nepe közzé, ta-
hat ha az kisdedek tagiai az ania sent egihaznak az keresz
tegetis fel kel venni.

Az ur vaczoraia. Miczoda az ur vaczoraia

Christus Iesustól bereztetet ſent czelekedet, melibê Iſtēnek
iegeienek általa az kenier es az bor Christus testene vere-
ne vgi ſentöltetik hogi valaki testi ſaiaual aſt az kenieret
es bort eſi es iſſa, vgian azon lelki ſaiaual az az igaz hittel
egie es igia az Christus testet veret ki mi erettünk függőt
es ki omlot az kereſtſan, bűneinknek boczanattianak
bizonyágaraes hitünknek erőſſegere.

Hani dolog keuantatik az vaczorához? Negy.

I. Az ige. II. Az eltető allatok. III. Christus teste vere
III. Az czelekedet.

Miczoda igekkel ſerze Christus az ű vaczorayat

Meg irtak azokat az negi Euangelistak es ſent Pal ilien
modon. Az Christus Iesus az êczakanak eſtueien mellien
el arultatek vette az kenieret es halakat aduan meg ſege es
ada az ű tanítványinak mőduan, vegietek es egetek ez az en
teſtē ki ti erettetek halakra adatik eſt miellietek az en em-
lekezetemre. Azonkeppen az pohartis minek vtanna
Vaczoralt volna monduan. Ez az pohar vii testamentom
az en veremben, eſt miuellietek valaménifer iſſatek
az en emlekezetemre.

*Mi haſſna vagion az eltető allatocnak az va-
-czoraban nem találhatnanke hazunknalis
kenieret es bort?*

Igaz hogi találnank de mas haſſna vagion az vr vaczora-
iaban az keniernek bornak hogi nem mint az te hazadnal
mert it az Iesus Christusnak testenek kepet viſeli, annak
tiztiben iar es annak bizonyíos zalogia, peczeti es iele.

*Mynt ha azt mondanad hogi az kenier es bor
iel, az Christus teste vere iegiczet dolog legien*

az Vr vaczoraiban,

Azt mo-

Ast mondom vgianis, mert minden Sacramentomot így
szerzet az Isté hog' külső es belső, testi es lelki, földi es men-
niei allatokbol allianak, így az vr vaczoraibann is az külső
testi es földi allat az kenier es bor, iele az Christus teste
nek verenek, ki belső lelki es menniei kenier es bor mel-
liel taplaltatik az mi lelkünk az örök eltre.

*Lam az Christus nem ielnek hanem vgian ü
testenek verenek neuezi az kenieret es bort?*

Igaz mert az iras az Sacramentomokrol így szokot folni,
hogi az mi az iegizet dolog neue volna az ielnek tulaido-
nittia es visontag az mi az iele volna az iegizet dolognak
az az a iel es iegizet dolog egi massal közlik neueket, így
friginek mondgia az kőrnül metelkedest maga csak iele
az friginek: Az Paradiczombeli fat eletnek faianak noha
csak iele volt az eletnek: Az kő-biklat Chistusnak, az Ch-
ristust barannak: Az keretséget vionnan sületetnek főró-
dóienek: Az Pohart vii Testamentomnak.

Mi okaert szok így az iras?

Az hasonlatossagert meli vagion az iel közöt es az
iegizet dolog közöt.

*Miczoda hasonlatossag vagion az kenier
közöt es az Christus teste közöt?*

Ez hogi mikeppé nincz testünknek taplalására iob eledel
az keniernel, vgi nincz töb ezköz melliel az mi lelkünk
taplaltatik az örök eltre az Christus testenel, mint Chri-
stus mondgia, En vagiok az elő kenier ki meniorfagbol
ballottam ala, valaki ebik ez kenierből öröcke el, es az ke-
nier kit en adok az en testem. Ioan. 6.

*Miczoda hasonlatossaga vagion az bor-
nac az Christus verebez.*

Ez

